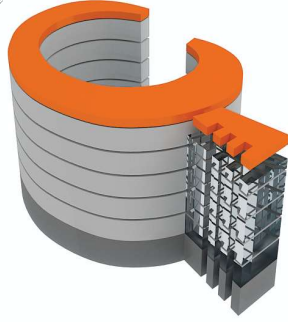

Çakıroğlu İnşaat

güvenli yaşam

since 1974...

Cumhuriyet ve akiroğlu Ailesi
Haluk Çakiroğlu

Proje Yönetmeni: Samet Baysal
Editör: Burcu Karadaş
Kapak Tasarımı: Sümeyye Celep
Sayfa Tasarımı: Bahar Düzen

Baskı-Cilt: Matsis Matbaa A. ř.
Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demircan Cad. No:51
Sefaköy Küçükçekmece / İstanbul

Sertifika No: 75309

Çakiroğlu Beton İnşaat Gayrimenkul San. Tic. A.ř.
Kavaklı Mah. Hürriyet Cad. No: 4, Gölçük, Kocaeli
Tel: 0262 414 44 55
E-Posta: iletisim@cakirogluyapiinsaat.com.tr

www.cakirogluailesi.com.tr
www.cakirogluyapiinsaat.com.tr

Bu alışma Banliyö Ajans iş birliği ile hazırlanmıştır.
www.banliyo.com.tr

Hediye amaçlı üretilmiştir. Para ile satılamaz.

CUMHURİYET
VE ÇAKIROĞLU AİLESİ

HALUK ÇAKIROĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	7
OSMANLI DEVLETİ'NİN SON DÖNEMİNDE DÜNYA TARİHİ... 9	9
CUMHURİYET ÖNCESİ VE MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ	19
Millî Mücadele'ye Hazırlık	19
Millî Mücadele'de Cepheler ve Savaşlar	22
Doğu Cephesi	22
Güney Cephesi	22
Batı Cephesi	23
Birinci İnönü Muharebesi	24
İkinci İnönü Muharebesi	25
Sakarya Meydan Muharebesi	26
Büyük Taarruz	29
 MİLLÎ MÜCADELE VE TRABZON.....	 33
Millî Mücadele ve Of	38
Of Direnişi	38
Çakıroğlu Ailesi ve Of Direnişi	41
 CUMHURİYET'İN İLANI.....	 46
Cumhuriyet ve Kalkınma	49
Cumhuriyet ve Sanayileşme	52
Cumhuriyet ve İnşaat	55
 100.YILDA CUMHURİYET.....	 59
ÇAKIROĞLU İNŞAAT.....	65
ÇAKIROĞLU AİLESİ.....	67
Çakıroğlu Aile Tarihi	67
Çakıroğlu Eğitim ve Kültür Derneği	69
Çakıroğlu Eğitim ve Kültür Vakfı	70
Çakıroğlu İsmail Ağa Konağı.....	71
Çakıroğlu Hacı Mustafa Ağa Konağı.....	72
Çakıroğlu Memiş Ağa Konağı	73
Çakıroğlu Hasan Ağa Konağı	73

ÇAKIROĞLU İSMAİL AĞA SOYAĞACI.....	74
ÇAKIROĞLU SOYAĞACI OSMANLI KAYITLARI.....	76
ÇAKIROĞLU AİLESİ CUMHURİYET KAYITLARI	82
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Memiş Ağa Oğlu, Dursun Ağa Oğlu, Rüstem Ağa Soyağacı (Kıyıcık) (Eskipazar).....	83
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Memiş Ağa Oğlu, Ahmet Ağa Soyağacı (Kıyıcık) (Eskipazar)	88
Çakıroğlu İsmail Ağa oğlu, Memiş Ağa oğlu, Yusuf (Turan) Ağa Soyağacı (Sıraağaç) (Çalek).....	92
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Hasan Ağa Oğlu, Yusuf Ağa Oğlu Halim Ağa ve Kardeşleri Soyağacı (Sıraağaç) (Çalek).....	98
Çakıroğlu İsmail Ağa oğlu, Hasan Ağa Oğlu, Yusuf Ağa Oğlu Halim Ağa ve Kardeşleri Soyağacı (Sıraağaç) (Çalek).....	102
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Süleyman Ağa Oğlu, İsmail Ağa Soyağacı (Sıraağaç) (Çalek).....	105
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Süleyman Ağa Soyağacı (Sıraağaç) (Çalek).....	112
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Süleyman Ağa Soyağacı (Sıraağaç) (Çalek).....	115
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Hacı Mustafa Ağa Oğlu, İbrahim Ağa Oğlu, Hasan Ağa Soyağacı (Kıyıcık) (Eskipazar).....	119
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Hacı Mustafa Ağa Oğlu, İbrahim Ağa Oğlu, Hasan Ağa Soyağacı (Kıyıcık) (Eskipazar).....	121
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Hacı Mustafa Ağa Oğlu, İbrahim Ağa Oğlu, Süleyman ve Abit Ağa Soyağacı (Doğançay) (Tirvana).....	123
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Hacı Mustafa Ağa Oğlu, İbrahim Ağa Oğlu, Mehmet ve Osman Ağa Soyağacı (Doğançay) (Tirvana).....	128
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Hacı Mustafa Ağa Oğlu, Arif Ağa Soyağacı (Doğançay) (Tirvana).....	131
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Hacı Mustafa Ağa Oğlu, Arif Ağa Oğlu, Mehmet Ağa Soyağacı (Doğançay) (Tirvana).....	136
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Hacı Mustafa Ağa Oğlu, Salih Ağa Soyağacı (Doğançay) (Tirvana).....	137
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Dursun Ağa Oğulları Ahmet Ağa ve Hasan Ağa Soyağacı (Sıraağaç) (Çalek).....	144
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Ali Ağa (Genç Ağa) Oğlu Miktat Ağa Soyağacı (Sıraağaç) (Çalek).....	149
Çakıroğlu İsmail Ağa Oğlu, Ali Ağa (Genç Ağa) Oğulları, Sefer (Hızır) Ağa, İsmail Ağa, ve Ali Ağa (Genç Ağa) Soyağacı (Sıraağaç) (Çalek).....	151

ÖN SÖZ

Yüzüncü yılını kutladığımız Türkiye Cumhuriyeti, bir milletin yeniden doğuşunu tüm dünyaya ispat etmiştir. 19. yüzyılın sonu ve 20. yüzyılın başlarında, dünyanın dört bir yanında baş gösteren savaşlar, sınırları aşarak pek çok coğrafyada kan dökülmesine neden olmuştur. Başta Avrupa olmak üzere dünyanın birçok yerinde tarihin en kanlı dönemlerinden biri yaşanmıştır.

Anadolu toprakları gerek tarihi gerekse jeopolitik öneminden dolayı birçok işgalci devletin hedefi haline dönüşmüştür. Anadolu'nun dört yanından saldırılar ve işgaller baş göstermiştir. Ancak milletimiz; başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları olmak üzere, her ferdiyle canını dişine takmış ve ölümü göze alarak topraklarımızı düşman işgalinden kurtarmıştır.

Milletimizin göstermiş olduğu bu kutsal mücadele sayesinde, sadece topraklarımız işgallerden kurtulmakla kalmamış; yeni ve çağdaş bir devletin tohumları atılmıştır. Halkımızın her bir ferdinin vermiş olduğu mücadeleyle Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş ve tüm dünyaya bir milletin dirilişini göstermiştir.

Cumhuriyet'in ilanına giden yolda, milletçe büyük fedakârlıklar yapılmıştır. Ancak bu fedakârlıklar sadece o döneme özgü değildir. Cumhuri-

yet'in ilanından sonra da bu vatanın evlatları; bizlere huzurlu, refah içinde bir ülke bırakmak için gece gündüz demeden çalışmışlardır.

Bugün bize düşen en büyük görevse, bu kutsal emanetin değerini bilmek ve Cumhuriyet'i daha da güçlendirerek yarınlara taşımaktır. Bu görev, her Türk evladının hem geçmişine hem de geleceğine karşı ortak sorumluluğudur.

Bu çalışmadaki amacım, başta Merhum Amcam Cengiz Çakıroğlu olmak üzere, tüm aile büyüklerimizin bana kazandırdığı değerler ve imkanlar doğrultusunda, geçmişimize ve geleceğimize olan borcumu bir nebze de olsa ödeyebilmektir.

Hazırladığım bu çalışma, Cumhuriyet'i daha iyi kavrayabilmek adına Osmanlı Devleti'nin son döneminden başlayacak; dünya tarihindeki gelişmelere değinerek, Millî Mücadele ve Cumhuriyet'in kuruluş süreciyle devam edecektir.

Sonraki bölümlerde ise hem Osmanlı döneminde hem de Cumhuriyet yıllarında vatanına ve milletine hizmet etmekten geri durmamış olan Çakıroğlu Ailesi ile ilgili bilgilere ve soy kütüğü kayıtlarına yer verilecektir. Böylece ortak tarihimize mütevazı bir katkı sunulmaya çalışılacaktır.

Unutmamalıyız ki; geçmişini bilmeyen milletler, geleceğe kalıcı bir miras asla bırakamazlar.

Keyifli okumalar dileğimle...

Haluk Çakıroğlu
Çakıroğlu İnşaat A. Ş.

OSMANLI DEVLETİ'NİN SON DÖNEMİNDE DÜNYA TARİHİ

Osmanlı Devleti'nin son dönemleri 19. ve 20. yüzyıl zamanlarını kapsamaktadır. Bu dönem, dünya sahnesinde devrim niteliğindeki birçok olayı içinde barındırdı. Osmanlı Devleti de son dönemlerinde dünya tarihi açısından unutulmayacak olaylara tanıklık etmişti. Bunların başında sanayi devrimi geliyordu.

Sanayi devrimi, 18. yüzyılda Avrupa'da ortaya çıkmıştı. Endüstriyel tasarım alanında çok parlak bir dönem geçirildi. Üretim alanında da yeniliklere imza atıldı ve hızla büyüdü. Ekonomik anlamda da çok güçlü olan ülkeler bu süreci iyi yönetirken, maalesef ki Osmanlı Devleti, içinde yaşadığı buhrandan dolayı sanayi devrimini yakalamakta çok zorlanmıştı.

Osmanlı Devleti'ni etkileyen Sanayi Devrimi ile büyük değişimler yaşandı. Özellikle ekonomik ve sosyal anlamdaki bu yeniliklere uyum sağlanamamıştı. Bu dönemde Osmanlı Devleti, Sanayi Devrimi'ne ayak uydurmak için fabrikaların kurulmasını teşvik etmişti.

Özellikle tekstil konusunda üretim yapabilmek adına tesisler açıldı. Fakat bu fabrikalar iyi yönetilemedikleri için kısa süre içinde faaliyetlerine ara vermek zorunda kaldı. Bazıları ise tamamen durduruldu.

Osmanlı Devleti'nin Sanayi Devrimi için yaptığı dönüşüm çalışmalarından en önemlisi demiryolu yatırımları olmuştur. Modernleşmek için atılan bu adım olumlu sonuçlar vermişti. Özellikle de 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra taşımacılık ve ulaşım alanında çok büyük gelişmeler yaşandı.

Sanayi Devrimi denilince akla ilk gelen konulardan biri de ticaretin geliştirilmesiydi. Avrupa ülkeleri ticaret yapabilmek için ticari ilişkilerini düzenlemişti. Tarım üretimini ithalata döndürmek için çalışmalar yapıyordu.

Sanayi Devrimi'nden sonra Napolyon Savaşları dünya tarihindeki önemli gelişmelerden biriydi. Fransız Devrimi'nden sonra ortaya çıkan bu savaşlardan Osmanlı Devleti de çok etkilendi. Birçok toprak bu savaşların etkisiyle kaybedildi. Sadece Osmanlı Devleti'nde değil, Avrupa'da da toprak kaybetme ve siyasal güç dengelerinin yitirilmesi konusunda zor zamanlar yaşanıyordu.

1799-1815 yılları arasında yaşanan bu dönem, Avrupa haritasını siyasal anlamda değiştirmişti. Bu savaşlar, Napolyon Bonapart liderliğinde yapıldığı için Napolyon Savaşları olarak anılıyordu. Fransızlar, Avrupa'ya hâkim olacaklarını düşünerek harekete geçmişlerdi. Topraklarını genişletmek ve diğer ülkelerce üzerlerine kurulan hegemonyayı kırmak istiyorlardı.

Osmanlı Devleti Fransa'yla doğrudan bir savaşa girmedi. Napolyon, Osmanlı Devleti'nin egemenliğindeki Mısır'ı ele geçirmek için sefer düzenledi. 1798-1801 yılları arasındaki bu sefere Osmanlı kuvvetleri güçlü bir direniş gösterdi. Fransızlar mecburen geri çekilmek zorunda kaldılar.

Osmanlı Devleti de bunun üzerine Avrupa devletlerinin Fransa'ya karşı olan direnişine destek verdi. Özellikle Rusya ile ittifak yaparak Fransa'nın Avrupadaki genişleme politikasını kırmak istediler.

Savaşlar sürerken Osmanlı Devleti için bir başka sorun Balkanlar'da varlığını gösterdi. Osmanlı Devleti zaman içerisinde Balkanlar'daki topraklarının kontrol gücünü yitirmeye başladı.

Napolyon yenilgiden sonra 1814 ve 1815 yılları arasında Viyana'da bir kongre düzenledi. Avrupadaki siyasi dengelerin tekrar oluşturulması hedeflendi. Bu kongreye Osmanlı Devleti de katıldı ve kendi konumunu güvence altına almak için antlaşmalar imzaladı.

1853 ile 1856 yılları arasında meydana gelen Kırım Savaşı, dünyaya yören başka bir önemli gelişmeydi. Bu savaş, Osmanlı Devleti ile Rusya arasında gerçekleşti. Doğal olarak dengelerin değişmesine de neden oldu. Yeni kurulan dengede Birleşik Krallık ve Fransa Ruslara karşı Osmanlı Devleti'nin yanında yer almışlardı.

Osmanlı Devleti için bu savaş Avrupa'nın siyasi yaşantısına dahil olması açısından önemli bir adımdı. Avrupa devletleri arasında statüsünü korumuştur. Fakat buna karşın iç çatışmaların yaşanmasına da beraberinde getirmişti. Çünkü savaşta önemli ölçüde ekonomik kaynakların tükenmesi ve alınan dış borçlar, Osmanlı coğrafyasında sosyal ve ekonomik sorunları doğurmuş ve en nihayetinde Osmanlı Devleti'nin Avrupalı devletlerin mali denetimi altına girmesine neden olmuştur.

Bu savaşta en önemli dinamiklerden biri, dini ve etnik anlamındaki farklılıkları. Ruslar, Balkanlar'a destek vererek Osmanlı Devleti'nin toprak bütünlüğünü zedeleyici adımlar atmış, Balkanlar ve Kafkasyadaki Slav halkını destekleyerek Panslavizm politikasını izlemişti.

Osmanlı Devleti'ni Kırım Savaşı'nda etkileyen önemli olay Sinop Baskınıydı. Ruslar 30 Kasım 1853 yılında Karadeniz'deki Sinop limanına yanaştılar ve Batum'a yardım götüren Osmanlı Donanmasını batırdılar. Böylelikle Karadeniz'de üstünlüğü ele geçirdiler.

20 Eylül 1854 yılında ise Kırım yarımadasında bulunan Alma nehri üzerinde Ruslar Osmanlı'nın da destek verdiği Fransız-Britanya ittifakı tarafından yenilgiye uğradı. 1855 yılının şubat ayına gelindiğinde ise Sivastopol kuşatması başladı ve şehir müttefik kuvvetler tarafından ele geçirildi.

30 Mart 1856 yılında Paris antlaşmasını imzalayarak savaşa son verildi. Osmanlı Devleti toprak kaybetmemişti ama bazı tavizler vermek zorunda kalmıştı. Yapılacak reformları da bu şekilde kabul etmiş oldu.

Balkan Savaşları, Osmanlı Devleti'nin en fazla toprak kaybettiği zamanlarda yaşandı. Balkan ülkeleri birleşerek Osmanlı Devleti'ne savaş açtılar. Bu saldırılara dayanamayan Osmanlı Devleti, değerli birçok toprağını bu savaşta verdi. Osmanlı Devleti'nin gücünü zayıflatmak isteyen rekabetçi güçler, bu savaşla ön plana çıktılar.

İlk Balkan Savaşı, 1912 ve 1913 yılları arasında yaşandı. Bulgaristan, Karadağ, Sırbistan ve Yunanistan gibi Balkan ülkeleri Osmanlı'ya saldırarak bağımsızlık istediler. Toprak savaşları perspektifinde yaşanan bu gelişmeyle birlikte Osmanlı Devleti'nin gücü giderek zayıflamıştı.

Franz Roubaund'un yağlı boya tablosu Sivastopol Kuşatması (1904)

Balkanlar'da yaşanan egemenlik kaybından sonra ikinci bir savaş meydana geldi. O da İkinci Balkan Savaşı'ydı. 1913 yılında daha önceki savaşın izleri silinmeden Bulgaristan ve diğer Balkan devletleri arasında anlaşmazlıklar yaşandı. Balkan devletleri Bulgaristan'a savaş açtılar ve savaşın neticesinde başarılı oldular. Bulgaristan savunmak için birçok askerini geri çekmek zorunda kalmadı. Osmanlı Devleti de bu süreçte kaybettiği Edirne, Kırklareli ve Dimetiko'yu geri aldı.

Balkan Savaşları, Osmanlı Devleti için ciddi sonuçlar doğurmuştu. Toprak bütünlüğü bozulmuş ve bazı etnik gruplar da kendini göstermeye başlamıştı. Bu durum ise milliyetçiliğin hızlanmasıyla birlikte Birinci Dünya Savaşı'na giden yolun ilk adımlarını oluşturdu.

Balkan Savaşları yüzünden imparatorluk sınırları daralınca içerideki gruplar arasında tartışmalar başlamıştı. Ortaya çıkan iç karışıklık Avrupa devletlerinin ilgisini çekti. Aradıkları fırsatı bulan Avrupa Devletleri Osmanlı Devleti'nin tamamen dağılması için harekete geçtiler ve I. Dünya Savaşı sürecine girildi.

Dünya tarihine yön veren I. Dünya Savaşı, 1914 ve 1918 yılları arasında yaşanmıştı. Osmanlı Devleti bu savaş sırasında Almanya'nın yanında oldu. Beraber girilen bu savaş kaybedildi. Toprakların büyük bir kısmı işgal edildi. Akabinde gelişen süreçte ise Osmanlı Devleti'nin çöküş süreci başlamış oldu.

I. Dünya Savaşı, küresel boyutta bir çatışmaydı. Avrupa'daki güç denge-lerini ve haritayı değiştiren büyük bir savaş yaşanmıştı. Sömürgecilik, milliyetçilik gibi kavramların daha da çok yaşandığı bir dönemdi.

Savaşın temel nedeni olarak gözüken durum, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahdı Arşidük Franz Ferdinand'ın Gavrilo Princip isimli kişi tarafından öldürülmesiydi. Bu Sırp milliyetçisinin yaptığı eylem, esasında patlamaya hazır savaş için bir fitil görevi üstlendi ve Avusturya-Macaristan'ın savaş açmasına neden oldu. Sırbistan'da başka ülkelerle birleşerek kendine karşı açılan bu savaş için ittifak oluşturmaya başladı.

Birinci Dünya Savaşı'nın iki büyük ittifakı vardı. Biri İtilaf Devletleri (İngiltere, Fransa ve Rusya) diğeri de İttifak Devletleriydi (Almanya-Avusturya Macaristan İmparatorluğu).

Savaşın bu kadar büyük bir küresel krize ulaşacağı tahmin edilemezdi. Her iki taraf da bu savaşın bir an önce tamamlanıp zafer alınacağını düşündüler ama yeni savunma hatlarının kullanmasıyla süreç uzadı. Meydan muhabereleeri gittikçe zorlaşmaya başlamıştı. Bataryaların ortaya çıkması da siper konusunda farklı tipte bir mücadelenin doğmasına neden oldu. Cephe hatları sabitti ama siper harplerinde zorluklar yaşandı. Yaklaşık 17 milyon insan hayatını kaybetti ve milyonlarca kişi de yara aldı.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında çok fazla toprak kaybedildi ve imparatorluklar çöktü. Bu savaştan sonra Milletler Cemiyeti kuruldu. Versay Antlaşması ile Almanya'da büyük bedeller ödetildi. Ağır bir tazminat ödediler.

Ortadoğu'daki sömürge bölgelerinin paylaşılması, II. Dünya Savaşı'nı da kaçılmaz hale getirdi. Barış antlaşmasının adaletsiz hükümleri vardı. Almanya halkı da bu savaşın yaşanması için destek verdiler.

Birinci Dünya Savaşı'nın büyük ve yıkıcı etkilerinden bahsederken sosyal ve yerel tarihte nasıl bir yeri olduğundan bahsedilmelidir. Çünkü Birinci Dünya Savaşı gibi büyük olaylarda bölgesel olarak yapılan dayanışmanın tarihçilik açısından olumlu tesirleri olacaktır.

Savaşlar sadece siyasi ve askeri anlamda değil toplumsal yaşantıda da büyük etkilere yaratmaktadır. Bu yerel ve bölgesel etkilerin ortaya koyulması, tarihin toplumsal ve sosyal açıdan gelişimine katkıda bulunacaktır.

Bu yaklaşımla Kafkas Cephesi'ndeki çarpışmaların Trabzon boyutuna yer verilmelidir. Trabzon ve civarının bu mücadeledeki yeri ve cephedeki etkisi, bu büyük dünya harbinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

“Birinci Dünya Savaşı'nda Doğu Karadeniz Bölgesi'ni işgal etmeye çalışan Ruslara karşı, tüm Doğu Karadeniz'de olduğu gibi Trabzon ve civarında da etkili bir savunma yapılmıştır. Doğu Karadeniz'de ve Trabzon'da Ruslara karşı gösterilen savunma, nizami birliklerin Kafkas Cephesi'nde görev almaları nedeniyle sivil ve gönüllü kuvvetlerden de istifade edilerek gerçekleştirilmiştir.

Sivil kuvvetlerin sevk ve idare edilmesi ise çoğu yerde subaylar tarafından bir Teşkilat-ı Mahsusa yapılanması şeklinde sağlanmıştır. Hem sahil kesiminden hem Doğu Anadolu istikametinden ve hem de deniz kısmından donanma desteğinde ve kalabalık kuvvetlerle Trabzon üzerine ilerlemiş Rus kuvvetlerine yönelik Trabzon'un doğusunda Of, Sürmene, Araklı ve en son Yanbolu dere vadilerinde sivillerin de yoğun katılımıyla etkili bir savunma yapılmış, bu savunmalarla Rus ordusunun hızı kesilmiş hatta işgalin kolay olmayacağı ve işgal sonrası bölgede oluşacak Rus hakimiyetinin ise hiç rahat geçmeyeceği gösterilmiştir.

Rus işgaliyle batı kesimlerine ve iç kısımlara çekilen Türk nizami ve sivil kuvvetleri, Trabzon'un batısındaki Akçaabat, Vakfikebir ve Tonya kesimlerinde de Ruslara karşı Teşkilat-ı Mahsusa yapılanmasıyla çok etkili bir çete savaşı yürütmüşler, yöredeki Türk nizami kuvvetlerinin batıya doğru çekilişine ve sivillerin şehri boşaltarak batı bölgelerine mümkün olan güven içerisinde ilerlemelerine zaman ve zemin oluşturmuşlardır.

Bölgenin dinamik her sivil grubu, çete savunmasında yer almıştır. Aynı sivil kuvvetler, işgalden sonra Trabzon'da ortaya çıkan azınlık çetelerine karşı İslam ahalinin ve bölgenin güvenliğini de sağlamışlardır.” (Bal,2020:363)

Birinci Dünya Savaşı'nda büyük etkiye sahip ancak pek bilinmeyen Türk milis mücadelesinin de detaylarına yer verilmesi, emsal niteliğinde olacaktır. I. Dünya Savaşı sonrasında Osmanlı İmparatorluğu'nun da mağlup sayılması ile Trabzon ve çevresinde de direniş hareketleri ortaya çıktı.

Yerel halktan oluşan Türk milisleri, milli bilincin önde olduğu bir oluşumun içindeydiler. Silahlanma Osmanlı döneminden kalanlarla elde edildi. Ayrıca sivil direniş grupları da Türk milis mücadelesinin önemli bir parçası haline geldi.

Rusya, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde de işgallere girişmişti. Bunlardan farklı olarak Trabzon, sahip olduğu coğrafi konum nedeniyle onların hedefi haline gelmişti. Rusların amacı Trabzon'u ele geçirmek ve Doğu Anadolu'yu işgal eden Rus birliklere yardım götürülmesini sağlamaktı.

Kafkasya'da itibaren Karadeniz kıyısında ilerleyerek İstanbul Boğazı'na kadar gitmenin temellerini atmak istiyorlardı. Büyük bir işgale geçen Rusya, ordusunun ihtiyaçları için Trabzon'dan geçmek zorundaydı. Kafkas hareketinin en önemli yeri Trabzon'du. Bu kilit yerden geçerek askeri ve stratejik olarak değerli olan Trabzon'a sahip olmak, odak noktalarıydı.

Trabzon, sahil harekâtı için Rusya için büyük önem taşıyordu. Ayrıca Erzurum'a olan yakınlığı, o dönemde demiryolunun İstanbul-Erzurum üzerinden gitmesi gibi durumlarda Trabzon'un ne kadar stratejik bir noktada yer aldığını gösteriyordu. Trabzon sadece Rusya için değil, Türk maneviyatının da ön planda olduğu ve burada yaşayan Müslüman halk içinde değerli bir konumdaydı.

Birinci Dünya Savaşı'nı fırsat bilen Ruslar, diğer devletlere de Trabzon'un sahibi olduğunu kabul ettirmeye çalıştı. İtilaf devletleri oturdukları masada aldıkları bir kararla Petrograt Protokolü ile Trabzon'u Rusya'nın payı olarak verdiler. 93 Harbi ve Balkan Savaşları Trabzon halkını zaten yorgun hale getirmişti.

Buna kayıtsız kalmayan Trabzon, bütün direncini Birinci Dünya Savaş'ında göstermiş, askeri malzemeleri bile Trabzon'dan Erzurum'a kadar sırtlarında taşımışlardı. 1916 yılında Ruslar, Türk ordusuna taarruz etti. Ruslara karşı birleşen birlikler de Türk karargahında onlara destek verdiler.

Ruslar, sadece Trabzon değil Erzurum'u da kendine hedef olarak belirlediler. 16 Şubat'ta Erzurum'a girdikten sonra büyük bir göç harekâtı başladı. Bu göç, Trabzon'da da eş zamanlı olarak yaşanıyordu. 1915'in Kasım itibarıyla Karadeniz'deki üstünlüğünü devam ettirmek isteyen Rusların Erzurum'a ilerlemesinin engellemesi gerekiyordu. 29 Şubat'ta Trabzon'a yardım gönderildi.

Karadeniz'deki Rus donanmasının üstünlüğüne rağmen Fırtına Deresi-Büyük Dere hattındaki savunmayı kıramadılar. Bunun üzerine Ruslar 8 Mart'ta Rize'yi kuşattılar. Ruslar, sahilden batıya doğru ilerlemeyi düşünürken Of'ta Baltacı (Kalapotamos) Deresi hattında bir direnişle karşılaştılar.

Of halkı silahlanma konusunda yetersiz olmasına rağmen büyük bir direniş gösterdi. Ruslar, Of'ta büyük kayıp verdiler ve yöre halkı onlara karşı büyük bir direniş gösterdi. Halk, büyük bir kahramanlık örneği göstererek emsal olunacak bir başarıya da imza attı.

Özellikle Trabzon'un işgalinden sonra şehrin boşaltılmasıyla şehirde çok az Müslüman kaldı. Gayrimüslim halk ve Ruslar şehirde rahat bir şekilde geziyorlardı. Trabzon'un demografik değişimi hızla ilerledi. Boş kalan Türk evlerine girip yağma yapılmasıyla Ruslar, her yere nüfuz ettiler. Geçici bir Rus hükümeti oluşturuldu.

Trabzon, uzun süreli bir tahribata maruz kaldı. Bu şehri tahkimat merkezi olarak kullanmak istiyorlardı. Buna bağlı olarak imar faaliyetlerini gerçekleştirdiler. Savunma ihtiyaçlarını karşılamak için müstahkem mevkiiler inşa edildi.

İşgalle birlikte şehirde sosyal kültürel bir alan kalmadı. Eğitim, iktisadi hayat durdu. Müslüman halk açlıkla ve can güvenliği olmadan yaşamak zorunda kaldı. Tarlalar da işlenmediği için şehirde kıtlık dönemi yaşanıyordu. Şehrin önemli değerlerine zarar verilmişti.

Buna rağmen Rusya, Trabzon'da kaldığı süre içinde birçok stratejik hata yaptı. 1916 yılının sonuna gelindiğinde Rus ordusu, kendi askerleriyle ilgili istihdam sorunu yaşıyordu. Rus ordusundaki kararsızlık ve düzensizlik, askerlerin kaçmasına neden oldu. 1917 olduğunda Rus ordusu, düzensiz, yorgun ve amaç bırakılmıştı.

İşgal sürecinde sadece milis kuvvetler değil halk da ordusunun yanına yer almış ve ona destek olmuştu. Osmanlı İmparatorluğu, yaşanan savaşlar ve dünyadaki gelişmeler, artık Millî Mücadele dönemine geçilmesi gerektiğini gösteriyordu.

CUMHURİYET ÖNCESİ VE MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ

Millî Mücadele'ye Hazırlık

Millî Mücadele dönemine hazırlık, Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesinden sonra ortaya çıkan bir dönemdi. Ülkenin işgal altına alınmasının ardından Türk halkı, ulusal birlik ve bağımsızlık için yola çıkmaya karar vermişti. Bu hazırlık sürecinin ilk adımı, 19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa'nın Samsun'a çıkışıydı.

Bu tarihi andan sonra Mustafa Kemal Atatürk, Anadolu'da aktif olarak yer alarak Millî Mücadele'nin temellerini oluşturmuştu. Millî Mücadele için organize olmak ve özellikle askeri anlamda örgütlenmek için planlamalar yapılması gerekiyordu. Hazırlık adımlarından biri de eğitimdi.

Türk milisleri tarafından temelleri atılan askeri becerilerin geliştirilmesi, askeri taktik ve stratejinin ideolojik anlamda bütünleşmesi için adımlar atıldı. Millî Mücadele ruhunu ortaya çıkaran milli edebiyat akımları da bu sürece destek verdi. Ulusal değerler, milli ideolojiler ve bağımsızlık temaları vurgulu bir şekilde işlendi.

Kurtuluş Savaşı'na giden yolda verilecek bağımsızlık mücadelesi için Anadolu'daki gücü arttırmaya yönelik çalışmalar yapıldı. Direnişin organi-

ze edildiği zaman dilimiydi. Bağımsızlık adına milli ruh ve bilinci arttırmak için cemiyetler kuruldu.

Bu cemiyetlerin en önemli özelliği, siyasetler ilgilerinin olmaması ve bölge esasına dayanmalarıydı. Çelişkilerle dolu bir dönemin içinden geçiliyordu. Bu dönemde siyasetin reddi ve ulusal bilincin arttırması öncelikliydi. Farklı inanç ve dünya görüşlerine sahip olsalar da amaç, insanlara yardım eli uzatmaktı.

Bunlardan en bilinenlerden bir tanesi Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyetidir. İşgal altındaki halk, organize olarak bir direniş göstermek için kurdukları bu cemiyetlerle faaliyetler düzenlediler. Bunlar gazete çıkarma, miting ve toplantı gibi faaliyetler ulusal bilincin yayılmasına katkı sağladılar.

Bağımsızlık düşüncesine katılmayıp Osmanlı Hükümeti'nin yanında olmak isteyenler birlik içinde hareket ettiler. Millî Mücadele'ye karşı olan gruplar da işgalcilerle birleşerek cemiyetler kurdular.

Bu dönemde birçok cemiyet faaliyet gösteriyordu ama bunlardan iki tanesi döneme damgasını vurdu. Biri Teali-i İslam Cemiyeti diğeri ise Trabzon Muhafaza-i Hukuk-i Milliye Cemiyetleridir.

Teali-i İslam Cemiyeti, Osmanlı Devleti'nin işgale uğramasından sonra hükümetle bir arada hareket etmek istedi. İstanbul'da kuruldu.

“Cemiyet-i Müderrisin sosyal olarak aktif bir cemiyetti. Ahaliye camilerden “nasihat vaazları” vererek İslâmî hassasiyeti artırmak temel hedefti. Cemiyet mensupları, aslında ağırlıklı olarak, pozitif ilimlere de önem veren, kurtuluşu İslâmî ve gayrı İslami ilimler öğrenmekte gören şahıslardan oluşmaktaydı.

Ancak en başta siyasetten bağımsız olan cemiyet programının içine siyaset dâhil olduktan sonra cemiyetin amacında sapmalar başlamış, Damat Ferit kabinesinin milli hareketi baltalama girişimleri sonuçsuz kaldıktan sonra Heyet-i Temsiliye’nin İstanbul ile muhabereyi kesmesi ve Padişah Vahdetin’in de Damat Ferit’i desteklemesi ile cemiyet de Damat Ferit’i destekleyen bir beyanname yayınlamış ve Mustafa Kemal ve arkadaşlarını Anadolu ahali-sinin geleceğini tehlikeye atan insanlar olarak görmeye başlamıştır.

Cemiyet siyasete karışan bu tutumuyla sempatizanlarından olumsuz tepkiler almış ve üyelerinden birçoğunu kaybetmiştir. Bunun üzerine Cemiyet-i Müderrisin 14 Kasım 1919 tarihinde almış olduğu bir karar ile cemiyetin kapısını bütün ahaliye açmış ve ismini “Teali-i İslâm Cemiyeti” olarak değiştirmiştir.

Teali-i İslâm Cemiyeti 14 Kasım 1919 tarihinde almış olduğu bu karar ile İslâmiyet’in yüce gerçek ve gayelerini anlamış ve günün şartlarını idrak eden Müslümanları da cemiyet bünyesine alabilmek amacıyla yani dairesi-ni genişletmek üzere, bir meslek cemiyeti hüviyetinden çıkmak gayesi ile Teali-i İslâm Cemiyeti’ne inkılâp etmiş, bu haber 23 Kanun-u Evvel 1335 tarihli İkdam gazetesinde yayınlanmıştır.” (Gurulkan, 2000, Köprü, Sayı:72)

Mondros Mütarekesinden sonra Rumlar, Pontus Rum devletini kurmak ve bunun içine Trabzon’u da dahil etmek istediler. Ermeniler ise Trabzon’u kendilerinin olarak görüyordu. Bu iki grup bu amaçlarını gerçekleştirmek için İtilaf Devletlerinden yardım ve destek alıyordu.

Türk halkına uygulanan baskı ve zorbalıktan sonra Trabzon Muhafaza-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti, 12 Şubat 1919’da Trabzon ve çevresini korumak ve Düveli- Muazzama’ya Türklerin çoğunlukta olduğunu kanıtlamak amacıyla kurulmuştu.

Kurucuları Eyüpzade İzzet, Hacı Ali Hafızzade, Mehmet Salih ve Nemli-zade Sabri’dir. Bu cemiyetin Teali-i İslâm Cemiyetinden farkı, Milli Hareket

lehine davranışlar sergilemesiydi. Her iki cemiyette 1926 yılına kadar faaliyetlerini sürdürmüşlerdi.

Millî Mücadele’de Cepheler ve Savaşlar

Millî Mücadele’deki cepheler, Doğu, Güney ve Batı cepheleri olarak bilinmektedir. Doğu cephesinde İngilizlerin destek verdiği Ermeniler, Güney cephesinde Fransızlar ve Ermeniler, Batı cephesinde ise Yunanlılarla savaşılmıştır. Bu dönemde iç cephede isyanlar görülmekteydi. El-cezire cephesinde de İngiliz ve Musul meselesi vardı.

Doğu Cephesi

Doğu Anadolu bölgesinde bağımsızlık adına direniş gösterildiği bir cephe-dir. Millî Mücadele’nin sonuçlara etki eden çok önemli bir gelişmeydi. Özellikle burada yaşanan çatışmalardan sonra büyük zaferler elde edildi. Bu zaferin ardından düşmanlar, 1922 yılında Büyük Taarruz ile Anadolu topraklarından tamamen çekildi.

Güney Kafkasya’da gerçekleşen bu muharebe 1920 yılında gerçekleşmişti. Ermeniler bu savaşta Sovyet ve Amerika’dan istediklerini de bulamayınca ateş yolunu seçmişlerdi. Doğu Cephesi Komutanlığı, sulh önerisini TBMM’ye bildirdikten sonra ateşkes görüşmeleri başlanmıştı.

2 Aralık 1920 yılında imzalanan anlaşmayla 1878 yılında Berlin Antlaşmasıyla kaybedilen Sarıkamış, Kağızman, Kars, Kulp ve Iğdır, tekrar Türkiye’ye bağlanmıştır. Ermenilerden gelen silah ve cephane de Batı Cephesi’ne aktarıldı. Gümrü Antlaşması, uzun yıllar sonra Türkiye’nin kazanarak imzalayabildiği ilk antlaşma olması sebebiyle önem taşır.

Güney Cephesi

Güney Cephesi, Antep, Urfa, Maraş için Fransızlarla mücadele ettiğimiz bir savaştır. Buna Kilikya Cephesi de denmektedir. Ermenilerin gönüllü birlikleri de Fransızlara destek vermişti.

Birinci Dünya Savaşı sonrasında Maraş, Antep ve Urfa İngilizlere, Musul da Fransızlara bırakılmıştı. Onlar kendi aralarında değişim yaptıkları için Maraş, Antep ve Urfa de Fransızlara geçmişti.

Mondros Mütarekesi sonrası işgaller yaşanınca Sütçü İmam, ilk direniş Maraş'ta başlatmıştı. Ermeni askerlerin yaptıkları yüzünden Maraş'ta olaylar büyümüş ve ayaklanma meydana gelmişti. Maraş'a gösterdiği başarı sebebiyle Kahraman unvanı verilmişti.

1920 yılının Nisan ayında Fransızların işgal ettiği Antep'in kurtarılması içinde Türk Milli kuvvetleri tarafından ayaklanma çıkarıldı. Çok büyük kayıplar veren Fransızlar geri çekilmek zorunda kalmışlardı. Bu yaşanan olaylardan sonra Antep'e de Gazi unvanı verildi.

Urfa'da da 12 kişi özel Kuvayı Milliye hareketi ile Fransızlara karşı direniş gösterdi. Onlar Fransızlara şehri boşaltmalarını söyledi. Bunun üzerinde çıkan savaşta Urfa'nın yarısı geri alındı. Onlara da Şanlı unvanı verilerek bu başarı taçlandırılmıştı.

Güney Cephesi, 20 Ekim 1921 tarihinde Fransızlarla imzalanan Ankara Antlaşması ile son bulmuştu. Bu antlaşmanın iki önemli maddesi vardı. Biri, Urfa, Maraş ve Antep, Türklere bırakılacaktır. Diğeri ise Süleyman Şah'ın mezarının olduğu Caber Kalesi'nin Türklere ait olduğunun kabulü ve burada bir askerın nöbet tutmasıydı. Musul meselesini ise karşılıklı olarak başka bir zamana bıraktılar.

Batı Cephesi

Batı Cephesi, Millî Mücadele döneminin en kilit noktasıydı. 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'e çıkmasıyla başlayan bu savaş, 9 Eylül 1922 de İzmir'i TBMM Hükümeti ordusunun geri almasıyla sona erdi. İtilaf devletleri, Yunanlıların tahtına geçen kral yüzünden onlara olan desteklerini çektiler. Bu hükümet değişikliğinin ardından düzenli ordu kuruldu. Birinci İnönü Muharebesi'nde yunanların keşif taarruzu durduruldu. İtalya ve Fransa, Paris konferansında Sevr'in Türkiye lehine karar alınması için tekrar incelenmesini istediler. Bunun üzerine düzenlenen Londra Konferansı'nda İtalya ve Fransa, Ankara'yı desteklerini söyleyince Yunanlılar taviz vermedi. İkinci İnönü muharebesiyle ilerleyiş durdurulsa da Kütahya-Eskişehir'de onlara engel olunamadı.

Sakarya Meydan Muharebesinde Yunanlılar, ikinci kez durduruldu. Ardından 1922'de Büyük Taarruz başlatıldı. İzmir'in Kurtuluşu ile savaş son

buldu. Böylelikle Batı Anadolu ve Doğu Trakya Türklerin eline geçti. Mudanya ve Lozan Antlaşması ile Türklerin egemenliği tanınmış oldu. 1923 yılına gelindiğinde ise Yunanistan ile aramızda büyük bir mübadele yaşandı.

Birinci İnönü Muharebesi ve İkinci İnönü Muharebesi

Birinci İnönü Muharebesi (6-10 Ocak 1921)

“Hürriyet ve istiklal benim karakterimdir... Bence bir millette şeref, hayriyet, namusun ve insanlığın vücut ve beka bulabilmesi, mutlak o milletin hürriyet ve istiklaline sahip olması ile mümkündür. Ben yaşayabilmek için müstakil bir milletin evladı kalmalıyım. Bu sebeple milli istiklal bence bir hayat meselesidir.”

Mustafa Kemal Paşa'nın bu sözlerinden de anlaşılacağı üzere Türk bağımsızlığını tekrar kazanabilmek için girişilen Kurtuluş Savaşı'nın ilk adımlarından biri, Birinci İnönü Muharebesidir.

Mondros Ateşkes Antlaşmasının ağır hükümlerinden sonra Anadolu'da işgaller başlamıştı. Bu işgallere karşı durmak için düzenli ordunun kurulması şart olmuştu. Bunun kurulmasından sonra kazanılan bu zaferin tarihi önemi büyüktür.

6 Ocak 1921 günü Yunanlıların taarruza geçmesiyle beraber başladı.

Yaşanan hava koşullarının zorluğu ve Türklerin bu saldırılar karşısındaki tavrını sürmesi sebebiyle Yunanlılar zor anlar yaşamaya başladı. Ne olursa olsun Türklerin pes etmeye niyeti yoktu. Bunu anlayan Yunanlılar da en sonunda 11 Ocak 1921 günü İnönü'den çekilmek zorunda kaldılar.

Bu zaferin siyasi ve askerî açıdan birçok önemi sonucu olmuştu. Düzenli ordunun kurulmasından sonra onlara olan güven artmıştı. 20 Ocak 1921 yılında ise Teşkilat-ı Esasiye Kanunu kabul edilmiştir. Egemenlik kayıtsız şartsız milleti geçmiş, yürütme ve yasama yetkisi de TBMM'ye verilmiştir.

Millî Mücadele ruhu, bütün dünyada yankı bulmuştur. 26 Ocak 1921'de Londra'ya Osmanlı Devleti'nin bir heyet gönderilmesini ve hükümetin de burada bir temsilcisi olmasını istediler. İtilaf Devletleri olan İtalya ve Fransa 'da Millî Hükümete karşı daha ılımlı bir politika izlemişlerdi. Bu büyük zafer, TBMM'nin kurduğu ordunun dış ülkeler tarafından sayılmasını, içte de güven yaratmasını sağlamıştı.

İkinci İnönü Muharebesi (23 Mart-1 Nisan 1921)

Millî Mücadele sürecinde Birinci İnönü Muhaberesinin kazanılmasından sonra Londra'da bir konferans yapılması uygun görülmüştü. Sevr antlaşmasında Türklerin lehine bir sonuç alınabileceğini düşünülüyordu. Oysa bu konferansta Türklere dahi bir sonuç çıkmadı.

Yunanistan, bu konferans daha bitmeden taarruza geçti. Anadolu'ya yapmayı planladığı bu taarruzu öngören Türkler, önlem almışlardı ama silah yönünden yeterli teçhizat yoktu. İnönü ve Dumlupınar taraflarını korumaya başlamışlardı. Yunan ordusu, İzmit tarafındayken Türkler de Dumlupınar'ın doğusunda mevzilenmişti.

23 Mart 1921 yılında yola çıkan Yunan ordusu, 27 Mart'ta İnönü'ye gelmişti. Dumlupınar mevziini ve Afyon'u ele geçirmişlerdi. Doğuya doğru ilerlerken Türk ordusuyla karşılaştılar. 30 Mart'ta yeniden taarruza geçen Yunan ordusunun gücünü Türk sağ kanadı kırdı. Bu sayede 1 Nisan günü Yunan Ordusu geri çekildiği beyan etmişti. Büyük can kayıpları yaşansa da çok büyük bir zafer elde ederek tarihe iz bırakmış oldular.

Bu başarıyı gören diğer İtilaf Devletleri de Türk ordusundan çekinmeye başladı. İtilaf Devletleri tarafından baskı görmemiş olan İtalya, Anado-

lu'dan çekildi. Fransızlar da Zonguldak'ı boşalttılar. Bu durum Anadolu'da da siyasi açıdan politika değişikliğine yol açtı. Millî Mücadele'ye olan bakış açılarını değiştirmiş oldular. Özellikle dış ülkeler tarafından Türklerin saygınlığı artmış oldu, prestij kazanıldı.

Sakarya Meydan Muharebesi (23 Ağustos-13 Eylül 1921)

23 Ağustos 1921'de başlayıp 13 Eylül 1921'de biten Sakarya Meydan Muharebesi, Türkler ve Yunanlılar arasında olmuştu. Sakarya'da geçen bu muharebede Türk ulusunun direnişi, büyük zaferle sonuçlanmıştı.

Yunan ordusu, Türklerin Sevr Antlaşmasının ağır hükümlerini kabul etmek zorunda kalması için harekete geçti. Ankara'ya doğru ilerlediler. Daha önce Eskişehir-Kütahya muharebesinden yenik çıkmanın yorgunluğu vardı ve bu cephenin durumu kritikti. 22 gün süren bu büyük zaferde Başkomutan Mustafa Kemal, taktik uyguladı.

Batı Cephesi birlikleri, Sakarya Nehri'nin doğusunda çekilecekti. Yunan birlikleri, hangi yöne gideceklerinin deşifre olmaması için çabaladı ama Türk birlikleri tarafından tespit edildi. 14 Ağustos'ta baskına başlayan Yunanlılar, Mangal Dağı'nı ele geçirdiler.

Yunan birlikleri bundan kuvvet alarak tüm cephelere taarruza başladı. Türk ordusu, bu direnci kırarak cephe bütünlüğünü devam ettirdi. 14 gün sonunda Yunan birlikleri, kaybettikleri toprakların geri alınması için uğraşmaya başladı. Yunanlılar, en sonunda Sakarya'nın doğusunu tamamen terk etti. 13 Eylül'de bu taarruz sona erdi.

Bu savaşla birlikte Türk ordusuna olan inanç ve birlik daha da pekişti. Yunanlılara destek veren İtilaf Devletleri'nin onlara olan güveni azaldı. Taarruz üstünlüğü, Türk ordusuna geçmiş oldu. Batı cephesi daha da güçlendi.

Düşman kuvvetlerinin silahlarla yaptığı taarruzlar çok şiddetli geçmişti. Bazı alaylardaki subayların tamamının kaybedildiği görülmüştü. O yüzden bu muharebeye "Subay Muharebesi" de denmekteydi. Bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa Batı Cephesi birliklerine şu tarihi emri yayınlamıştı.

"Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O satıl bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile ıslanmadıkça terk olunamaz."

Son nefeslerini verene dek savaş meydanından ayrılmayan Türkler, vatanı savunmak için canla başla uğraştılar. “Bu savaşın zaferle sonuçlanması ordunun da moralini yükseltmişti. Sakarya’nın doğusundan Afyon-Eskişehir’e kadar olan hat boyunca her yer Yunanlılardan temizlendi.

Sakarya Meydan Muharebesini diğer savaşlardan farklı kılan şey, taktiğin değiştirilmesiydi. Bu savaşın sonuna dek askeri savunma yapılırken Sakarya’dan sonra stratejiye önem verilmişti. Bu stratejik taarruz, askeri hareketin yönünü değiştirmişti.

Sakarya Muharebesi’nin askeri olduğu kadar siyasi de sonuçları olmuştu. Bu zaferden sonra 13 Ekim 1921 günü Sovyetlerin aracılığıyla Ankara Hükümeti ile Güney Kafkas Cumhuriyetleri arasında Kars Antlaşması imzalanmıştı. Türkiye’nin doğu sınırı artık güvenlik altındaydı.

Fransa’da İtilaf devletlerinden kopmuştu. TBMM Hükümeti ile 20 Ekim 1921’de Ankara Antlaşmasını imzalamıştı. Hatay ve İskenderun’u saymazsak bu günkü güney sınırimız bu antlaşmayla oluşturulmuştu. Güney sınırı da güvence altına alınınca Batı Cephesini güçlendirmeye yönlendiler.

İtalyanlar da Sakarya Zaferi’nde sonra Güney Ege ve Akdeniz’deki topraklarını bıraktılar. 1921 yılının sonunda işgal ettikleri yerler boşaltılmıştı. İngiltere’de Ankara’yı tanımak zorunda kalmıştı. 23 Ekim 1921’de “Tutsakların Serbest Bırakılması Antlaşması” yapılmıştı.

İtilaf Devletleriyle yapılan bu antlaşmalar, maddelerinin zorluğuyla bilinen Sevr antlaşmasını da geçersiz kılmıştı. Yunan dış politikası olumsuz yönde etkilenmiş, toprak parçaları üzerine kurulan hayalleri de suya düşürülmüştü.

Mustafa Kemal Atatürk, bu zaferle ilgili TBMM kürsüsünde şöyle bir açıklama yaptı.

“Türkiye Büyük Millet Meclisi ordusunun Sakarya’da kazanmış olduğu meydan Muharebesi, pek büyük bir meydan Muharebesidir. Savaş tarihinde, benzeri belki olmayan bir meydan savaşıdır. Bundan dolayı ordumuzun savaş tarihine bir örnek bahşeden bu zaferi kazanmış olması itibarıyla, yüce heyetinizi tebrik ederim.

Bu parlak zaferin yapıcısı olan kimseleri, yüksek huzurunuzda ve bu kürsüden büyük hürmet ve takdirlerle anmayı bir vicdan borcu sayarım. Genelkurmay Başkanımız Fevzi Paşa Hazretlerinin bu meydan savaşında yaptığı hizmet, pek büyük bir övgüye layıktır. Pek değerli, erdemli ve kıymetli olan bu büyük adam, savaş meydanlarının hemen her noktasında, gece ve gündüz hazır bulunmuş ve pek isabetli ve değerli tedbirlerini yerinde, gerekenlere bildirmiş ve daima gönül ferahlatan, moral yükseltici öğütler vermiştir. Kendisinin olağanüstü hizmetleri takdirlere ve alkışlara layıktır.

Diğer grup ve kolordu ve tümen ve alay komutanların her biri, diğeriyle yarışarcasına, fedakârlık ve beceriklilik göstermişlerdir. Subaylarımızın

kahramanlıkları hakkında söyleyecek söz bulamam; yalnız ifadede isabet edebilmek için diyebilirim ki bu savaş, subay savaşı olmuştur. Bu nedenle subay arkadaşlarımın, en ufak rütbelisinden en büyük rütbelisine kadar değer ve fedakârlıklarını bütün kalp ve vicdanıyla ve takdirlerle anarım.

Erlerimizi, her türlü övgüye layık görürüm. Zaten bu milletin evladı, başka türlü düşünülemez. Bu milletin evlatlarının fedakârlıkları, kahramanlıkları için birim bulunamaz.

Erlerimiz hakkında yeni bir şey ilave etmek isterim: Kahraman Türk askeri, Anadolu savaşlarının anlamını öğrenmiş, yeni bir ülkü ile savaşmıştır. Böyle evlatlara ve böyle evlatlardan oluşmuş ordulara sahip bir millet, elbette hakkını ve istiklalini bütün anlamıyla korumayı başaracaktır. Böyle bir milleti bağımsızlıktan yoksun bırakmaya kalkışmak hayal ile uğraşmaktır.”

Büyük Taarruz (26 Ağustos-30 Ağustos 1922)

Büyük Taarruz, Kurtuluş Savaşı deyince en kilit noktalarından birini oluşturur. 26 Ağustos tarihinden başlayıp 30 Ağustos 1922’de biten savaşın asıl sonu 9 Eylül’deki zaferdir. Millî Mücadele dönemi yerini Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşuna bıraktı.

Sakarya Muharebesinden önce de kazanılan galibiyetlerle düşmana karşı direnişlerin başarıya ulaştığı görülüyordu. Yunan işgal kuvvetlerine karşı alınan bu galibiyet de yeni bir taarruz planı yapılmasını sağlamıştı. Mustafa Kemal Paşa ve İsmet İnönü, bu taarruzun başındaki isimlerdi.

Büyük Taarruzun ana hedefi, Anadolu topraklarını Yunanlılardan kurtarmaktı. 26 Ağustos Günü Mustafa Kemal, Batı Cephesinde taarruzu başlattı. Birlikleriyle düşmanın üzerine yürüyen Türkler, Dumlupınar bölgesine doğru ilerledi. Bu stratejik anlamda önemli olan yerde Yunanlılar büyük bir bozguna uğradı.

30 Ağustos günü Türk ordusu, büyük bir zafer kazandı. Bu zaferle birlikte Yunanlılar, geri çekilmeye başladılar. En son 9 Eylül tarihinde İzmir’de gerilla direnişine gerek kalmadan topraklar ele geçirildi.

Türk ordusu, üstün başarısıyla düşman güçlerine var olduklarını ispatladı.

Mustafa Kemal, Büyük zaferden sonra 1 Eylül’de yayınladığı bildiride şunu diyordu.

“Türkiye Büyük Millet Meclisi Orduları, Afyonkarahisar-Dumlupınar Büyük Meydan Muharebesi’nde, zalim ve mağrur bir ordunun temel varlığını, inanılmayacak kadar az bir zamanda yok ettiniz. Büyük ve seçkin ulusumuzun fedakarlıklarına layık olduğunuzu kanıtladınız. Sahibimiz olan büyük Türk ulusu, geleceğine güvenmekte haklıdır.

Savaş alanlarındaki başarı ve fedakarlıklarınızı yakından görüp izliyorum. Ulusumuzun size olan övgülerinin iletilmesine aracılık etme görevinin arkasını bırakmayacak, sürekli olarak yerine getireceğim. Ödüllendirme için Başkumandanlığa öneride bulunulmasını, Cephe Kumandanlığına buyurdum. Bütün arkadaşlarımla, Anadolu’da daha başka meydan muharebeleri de verileceğini göz önünde bulundurarak ilerlemesini ve herkesin akıl gücünü ve yurtseverliğinin kaynaklarını kullanarak, yarışmayı bütün gücüyle sürdürmesini talep ederim.

Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz’dir, ileri!”

Büyük Taarruz’da Türk Ordusu, 7.224.088 piyade mermisi, 55.048 top mermisi ve 6.679 bomba kullanıldı. Ordunun zayiatı da çok büyüktü. 9 Eylül’de Türklerin İzmir’i ele geçirmesinin ardından 11 Eylül’de Bursa, Gemlik, Orhaneli ve Foça, 13 Eylül’de Soma, 14 Eylül’de Bergama, Dikili gibi birçok yer ele geçirildi. 18 Eylül’e kadar işgal altındaki yerler kurtarıldıktan sonra 11 Ekim 1922’de Mudanya Ateşkes Antlaşması imzalandı.

Bu antlaşmaya göre Doğu Trakya, Yunanlılardan kurtarılmış oldu. 24 Temmuz 1923 Tarihine gelindiğinde Lozan Antlaşması ile savaş tamamen ortadan kalktı. Türkiye bağımsızlığını tüm dünyaya ilan etti.

Mustafa Kemal Paşa bu zaferle ilgili olarak şöyle bir açıklama yapmıştı. “Afyonkarahisar-Dumlupınar Meydan Savaşı ve onun son parçası olan 30 Ağustos Zaferi, Türk tarihinin en önemli dönüm noktasıdır. Ulusal tarihimiz çok büyük, çok parlak zaferlerle doludur ama Türk ulusunun burada kazandığı zafer kadar kesin sonuçlu, yalnız bizim tarihimize değil, dünya tarihine yeni bir adım vermekte kesin etkili bir meydan savaşı hatırlamıyorum.

Besbellidir ki yeni Türk devletinin, genç Türk Cumhuriyeti’nin temeli burada sağlamlaştırıldı, ölümsüz yaşayışı burada taçlandırıldı. Bu alanda akan Türk kanları, bu göklerde uçuşan şehit ruhları, devletimizin, Cumhuriyetimizin ölümsüz koruyucularıdır. Türk ulusu burada kazandığı zaferle, açığa vurduğu gücü ve istemiyle, bu belli gerçeği bir kere daha tarihin bağrına çelik kalemle koymuş bulunuyor.”

Ayrıca Büyük Taarruz’ un son safhasına gelince Türk askeri tarihine geçecek bir unvan verildi. Bu muharebe, Başkomutanlık Muharebesi olarak da anılacaktı. Bu milletin dünya önünde verdiği tarihi bir sınavdı ve varlıklarının tanınmasına sebep olduğu gibi saygınlıkları da arttı.

MİLLÎ MÜCADELE VE TRABZON

Birinci Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerine maruz kalan Trabzon, Rus ordusunun işgaliyle ekonomik ve sosyal yapısını değiştirmişti. Kafkas Cephesi, askeri ve toplumsal olarak olumsuz etkiler yarattı. 1915 yılında Rus ordusu, askeri üstünlüğü sağladı.

Trabzon, Erzurum'la birlikte ele geçirilmek istenen stratejik bir noktadaydı. 18 Nisan 1916'da işgal edilmesiyle birlikte ağır sonuçlara maruz kalmıştı. Nüfus başta olmak üzere sosyal, ekonomik ve sosyal anlamda Trabzon, büyük değişime uğramıştı. Türkler, bu etkiye maruz kalmamak için göç etmeye başladılar. Rus, Ermeni ve Rumların baskısından uzakta kalmak istiyorlardı.

Trabzon bu dönemde en büyük hasarı mimari olarak yaşadı. Burayı bir askeri üs haline getiren Ruslar, iç bölgelerdeki iletişimi bu şekilde sağlıyordu. Türk kimliğini yok edebilmek adına şehirdeki ev, hastane ve camiler gibi alanları talan ettiler. Rusya'da çıkan 1917 Ekim Devrimi sebebiyle 1918 tarihinde Trabzon, işgalden kurtarıldı.

Bunun üzerine Osmanlı Hükümeti, güvenliğe önem vererek şehirdeki yıkımın izlerini silmeye çalıştı. "Buna göre Trabzon Vilayeti; Trabzon, Rize ve Gümüşhane olmak üzere üç sancaktan meydana getirildi. Trabzon

Sancağına Ordu, Giresun, Tirebolu, Görele, Vakf-ı Kebir, Sürmene, Akçaabat, Of ve Cevizlik kazaları, Rize Sancağına Pazar ve Hopa kazaları, Gümüşhane Sancağına ise, Ardasa, Kelkit ve Karaca kazaları bağlandı.” (Günay,1980:256)

Savaş halinin devam etmesi sebebiyle terslikler yaşansa da işgalden kurtarılan vilayetlerin iyileştirilmesi için çalışmalara başlandı. Hilal-i Ahmer (Kızılay) Cemiyeti de bu savaşın yaralarını sarmak için barınmadan yiyeceğe kadar her türlü yardımda bulundu.

Vali ataması yapıldı ve Mehmet Galip Bey Trabzon valisi olarak, hükümetin kalıcı ve ciddi adımlar atmaması sonucu bir komisyon kurmaya karar verdi. Türk ve gayri müslim eşraflardan oluşan bu komisyon 10 Mayıs 1919’da bir rapor hazırladı. Bu sekiz maddelik rapor, vilayete dair sorunların çözülmesini kapsıyordu.

- 1- Memleketin ahvâl-i sıhhiyesinin ıslahı,
- 2- Maarifin ta ‘mim ve terakkisi,
- 3- Trabzon’a isalesi mukaddema kararlaştırılmış olan yolların tesrî-i inşaatı,
- 4- Kasaba ve karyede harap ve münhedim olan mebânîyenin imar ve inşasına müteallik tedbirlerin ittihazı,
- 5- Terk-i mevcudenin tamir ve ıslâhı ve icab eden mahallere yenden yol küşâdı,
- 6- Trabzon şehrinin ilk tarikle tenvîri,
- 7- Trabzon’da ve vilayetin aksam-ı sahiliyesinde iktiza eden diğer mahallerde liman ve rıhtım inşası,
- 8- Ticaret-i mahalliye’nin inkişâfının ve terakkiyat-ı iktisadiye hususunun temini

Yukarıda bahsi geçen sorunların çözümü noktasında komisyon dışında kalan ama kendi sahalarında uzman kişilerin görüşlerine başvurulması esas kabul edildi.” (BOA, DH/İ-UM, 20-17/12-102)

27 Temmuz 1919 tarihine kadar üç tane toplantı yapıldı ve bazı konularda yardımcı olunmaya çalışıldı. “Mülki idarenin 8 başlıkta topladığı sorunların topyekûn ele alınması ve imkanlar nispetinde çözülmesi gerekirken sadece

bir sorunun öne çıkarılması arzulanan iyileşmeyi sağlayamayacağı kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. İşte bu noktada Trabzon Muhafaza-ı Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin de sorunlara çözüm yolu bulmak için bazı çabalarda bulunduğu görülmektedir. Bilindiği gibi Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti, Mondros Mütarekesi'nden sonra İtilaf Devletleri'nin desteğiyle tehlikeli bir hal alan Rum ve Ermeni talepleri karşısında Türklerin haklarını korumak amacıyla kurulmuştu." (TAED 36,2008:263-280)

Trabzon Muhafaza-ı Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'nin kurulması için yapılan çalışmalarda Trabzon'daki İttihatçılar karalanmaya başlandı. Trabzonlular bunu lehine çevirip kenetlendiler. Başlangıçta hangi görüşü benimzedikleri dikkate alınmaksızın her kesimden insanı bu cemiyete dahil etmeye çalıştılar.

Bu cemiyetin kurucularının çoğunluğu İttihatçılardı. Kimliklerini saklamalarının sebebi de İstanbul Hükümeti'nin İttihatçı kovuşturması başlatmasıydı. O dönemde hükümet işgalci kuvvetlerin tesirindeydi. Uygun şartlar oluşunca cemiyetin kurulmasına dair çalışmalar için harekete geçildi.

Bu cemiyetin fikirlerinin halka yayılmasını İstikbal gazetesi sağlamıştı. Trabzon Muhafaza-ı Hukuk-ı Milliye Cemiyeti iki önemli vilayet kongresi düzenledi. Of, Rize, Giresun, Gümüşhane, Tirebolu, Ordu ve Sürmene'de şubeleri olan bu cemiyet, Erzurum Kongresi'nin gerçekleşmesinde de etkili oldu. Sivas Kongresi'nden sonra da Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin şubesi gibi aktif olarak görev aldı.

Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Trabzonluların bölge halkının haklarını korumak için düşman kuvvetlere karşı yaptıkları teşkilatlanmaydı. Osmanlı İmparatorluğu'nun son döneminde bu vilayette kurulan bir savunma cemiyetiydi. 16 Mart 1919'da kurulan cemiyet, Türkiye Millî Mücadele ve bağımsızlık için çalışmalar yapmıştı.

Trabzon Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kuruluş amacı, Mondros Mütarekesi'nin ardından Anadolu'nun işgaline karşı çıkmaktı. Millî örgütlenme ve direniş konusunda faaliyet gösteren bu cemiyet, Millî Mücadele döneminde Büyük Millet Meclisi'ne bağlıydı.

Bu cemiyetin önemi, Anadolu'da başlayan Millî Mücadele'nin yayılmasına destek vermesiydi. Bu gibi cemiyetler, diğer bölgelerde de olmuş ve onlara

öncelik edilmisti. Milli direniş hareketinin güçlendirilmesi ve başarı sağlanmasında etkisi olmuştur. Zaman zaman İngiliz kuvvetleri tarafından sıkıntıya düşürülse de başarılarıyla Milli Mücadele dönemine damga vurmuştu.

Şehirlerde oturan eşraf kesimi de Osmanlı Devleti'ndeki derebeylik ve ayânlıktan ayrılanlardan oluşuyordu. Köyleri toprak altında tutan toprak sahibi kesim de Ağa'lardı.

"Geniş topraklara sahip, köyde oturan kesime Ağa, şehir ve kasabalarda oturan ticaretle uğraşan kesime ise genellikle eşraf denilmiştir. Gerek köyde oturan Ağa gerekse de şehir ve kasabalardaki eşraf nüfuzunu daha çok toprağa dayanan varlıktan yani zenginlikten almaktadırlar." (Selek,1987:68)

"Ağa ve eşraf giderek güçlenmiş, yerel bölgelerde nüfuz sahibi olmuş, yörenin ileri gelenleri olmuşlardır. Ağa ve eşraf, halk üzerindeki nüfuzlarını kullanıp istedikleri yönde hareket ettirebilme gücüne erişmiş ve bu gücü Milli Mücadele döneminde de devam ettirmiştir. Bu nedenle Ağa ve eşrafın tutumu, Milli Mücadele açısından önemliydi. Türk Kurtuluş Savaşı'nın bir "Halk Hareketi" olduğu ve milli birliğin sağlanarak savaşın kazanıldığı düşünüldüğünde ağa ve eşrafın önemi ortaya çıkacaktır." (Ersoy,1999:3)

Trabzon'da Milli Mücadele döneminde ağa ve eşraf, işgalcilere karşı direnişi örgütlemişlerdi. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'yle karışık bir durumu vardı. Bazıları tarafsız kalmayı seçmiş, bazıları ise Milli Mücadele'ye verdiği destek aileye göre farklılık göstermekteydi.

Genel olarak Trabzon halkının büyük çoğunluğu, Milli Mücadele'nin yanında yer almıştı. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti'ne verdikleri destekle bağımsızlık için direniş gösterilmişti.

"Milli Mücadele'nin ilk adımını teşkil eden Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti, kısa süre içinde Rus sınırından Samsun'a kadar vilayetin her tarafında teşkilatını kurup yerleşmiş, silahlı sivil savunma birlikleri kurmuş, komşu illeri birlik ve beraberliğe çağırarak, ordu gücüyle de iş birliği yaparak Milli Mücadele yolunda hızla ilerlemiştir." (Üçüncü,2006:57)

Trabzon vilayetinde çözülmesi gereken sorunların başında ticaret ve ziraat geliyordu. Sanayicilerin ihtiyaç duyduğu malların temini, Hükümet ve Ziraat Bankalarında ihtiyaç halinde verilecek krediler gibi ekonomik hayatı canlandırmaya yönelik karar alınmalıydı.

Şehrin imkanları çok kısıtlı olduğundan tahrip edilmiş yerleri onarmak ve hükümet de bunların inşası için düzenlemeler yapmalıydı. Savaş, açlık ve göç gibi meseleler sağlık sorunlarını arttırmıştı. Bunların çözümüne yönelik çalışmalar yer verilmeliydi.

Eğitim ve öğretim meselesinde de okul ve öğretmenlerin ihtiyaçlarının karşılanması için bütçe ayırmak gerekiyordu. Trabzon Muhafaza-ı Hukuk-ı Milliye Cemiyeti, yıkılmış olan yerlerin yeniden inşa edilmesi için belediyeler tarafından bağımsız bir idareye sahip olunmasının önemini anlattı.

“Bunlardan başka cemiyetin amaçlarından biri de yörede yaşayanların kültürel seviyelerini yükselterek milli mücadele fikri etrafında birleşmelerini sağlamaktı. Bu amaca yönelik çeşitli faaliyetlerin yanı sıra derhal bir kütüphane tesis etmişlerdir. Kütüphane tesis edebilmek amacıyla 1920 yılının sonuna kadar altı yüzü aşkın kitap elde edildi.” (Çapa, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, s. 51.)

Eğitimin tekrar güçlenmesi adına medreselerin inşası ve camilerin de bir an önce ibadete açılması gerekiyordu. Ayrıca Rus teşkilatlarının çetecileri Trabzon’a getirmeye çalışması ve bu bölgeye daha fazla Rum yerleşmesine yönelik faaliyetler yapılıyordu. Bunların asayişini kontrol etmek ve vilayetdeki huzur ortamının yeniden sağlanması şarttı.

Millî Mücadele döneminde Trabzon’un çok önemli bir rolü vardı. Türkiye’nin bağımsızlığına kavuşmasında büyük etkisi olan bu şehir, büyük katkıda bulunmuştu. Trabzon’un o dönemi yansıtan önemli olaylarından biri Amasya Genelgesiydi. 22 Haziran 1919’da Mustafa Kemal Atatürk tarafından yayınlanan genelgeyle Millî Mücadele’nin önemli adımları atılmıştı.

Millî iradenin korunması için işgal kuvvetlerinin karşısında yer almak adına bir çağrıda bulunulmuştu. Anadolu’yu işgal eden düşmanları ülkeden çıkarmak için bu genelgenin Trabzon’da da yer alması gerekiyordu. Trabzon, coğrafi ve stratejik konumuyla çok önemli bir şehirdi ve destek vermesinin çok büyük önemi vardı.

Millî Mücadele’nin diğer önemli aşamalarından biri de Sivas Kongresi’dir. Anadolu’daki direnişin nasıl sürdürüleceğini belirlenen bu kongre, 4 Eylül 1919 tarihinde yapılmıştı. Trabzon delegeleri de bu kongreye gelerek tam destek verdiğini beyan etmişti.

Millî Mücadele döneminde Trabzon, Osmanlı İmparatorluğu döneminde kurulan Doğu Karadeniz İstiklal Mahkemesi'nin merkezi olmuştu. Mahkeme faaliyetleri, Trabzon Hükümet Konağı'nda yapılmaktaydı. Düşmana karşı direnişi koordine ettikleri bir merkez haline gelmişti.

Millî Mücadele'nin son döneminde Doğu Karadeniz'deki Osmanlı'ya ait son bir kale olarak görülüyordu. 18 Kasım 1920 tarihine gelindiğinde Trabzon, Türk ordularının sayesinde kurtarılmıştı. Trabzon bağımsızlığını ilan etmiş oldu. Türkiye Cumhuriyeti'nin temelinin atılmasında kurtuluş faaliyetlerini yürüten Trabzon'un etkisi vardı.

Millî Mücadele döneminde en büyük desteği veren Trabzon halkı, başarılı bir direniş yapmıştı. Trabzon, tarih boyunca Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusuna olan sadakati, bu ülkenin direnişine olan katkısı ve bu mücadele içinde gösterdiği fedakarlıkla anılacaktı.

Millî Mücadele ve Of Of Direnişi

Millî Mücadele döneminden Of halkının katkıları çok büyük olmuştur. Of halkının direnişi ve fedakarlıkları, Millî Mücadele döneminin kaderini etkileyen ve örnek gösterilen direnişlerden birisidir.

Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti, Karadeniz bölgesinin halkını korumak için kurulan cemiyetlerin başında geliyordu. “Cemiyet’in kurucuları yörenin İttihatçı eşraf ve aydınlarıdır. Cemiyet’in kurulmasıyla Rumların ve Ermenilerin bölge üzerindeki emellerine karşı yöre halkının haklarını korumak mümkün olmuştur. Trabzon ve yöresinde kısa sürede teşkilatlanan bu “Cemiyet”, mahalli amaçlarla kurulmuş olmasına rağmen, Millî Mücadele’ye önemli katkılar sağlamıştır. “Cemiyet”, Erzurum Kongresi’nin toplanmasına öncülük eden iki cemiyetten biri olmuştur.” (Yüksel, 2005:41)

İstanbul’da da Trabzon ve Havalisi Ademi Merkezîyet Cemiyeti bulunuyordu. Bu merkezdeki yer alan kişiler, Of ve Rize’de şubeler açmıştı. Bu cemiyet, Osmanlı Devleti’nin merkezîyetçi yaklaşımını desteklemiyordu. Yerel yönetimin güçlendirilmesi için savunan bu cemiyetin merkezi, Trabzon’un Of ilçesi olmuştu.

Of halkının katılımıyla desteklenen bu cemiyette etkili bir örgütlenme gerçekleştirilmişti. Ademi Merkezi Cemiyeti'nin faaliyetlerine ilgi gösteriyor, bu hareket bölgede düzenlenen toplantılarla destekleniyordu. Bu cemiyetin amacı, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki otoritenin tekrar gözden geçirilmesiydi. Yerel yönetimlere verilen yetkinin artırılması hedeflenmişti.

Trabzon başta olmak üzere Doğu Karadeniz'in tamamında bu cemiyetin çok sayıda destekçisi oldu. Ancak bu istekler, Milli Mücadele dönemiyle sınırlı kalmıştı çünkü Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılmasıyla merkezi yönetim güçlenmişti.

Millî Mücadele döneminde gerçekleşen Of Direnişi de yerel bir isyan olarak göze çarpmaktaydı. Trabzon'un ilçesi olan Of'ta bu direniş, 21 Mart 1921 tarihinde başlamıştı.

Of Direnişinin liderliğini de Ali Şefik Özdemir üstlenmişti. Onun önderliğindeki yerel liderler, halkı örgütleyip direnişi yönetmişlerdi. Direniş boyunca çatışmalar yaşanmış ve işgalcilere karşı silahlı saldırılar olmuştu.

Buranın stratejik konumu sebebiyle Ermeni ve İngilizlerin işgaline uğrayan bölgedeki halkın tepkisiyle başlamıştı. Bu direnişe katılanlar arasında ağalar ve eşraf üyeleri de vardı. Köylüleri de bu direnişin içine katarak kendilerini silahlandırma yoluna gittiler. Of Direnişinde eşraf ve ağaların katkısı büyüktü.

Ağa ve eşraf, direniş için gereken silah, yiyecek ve giyecek gibi malzemeleri sağlıyordu. Ayrıca bu bölgede çok tanınan kişiler oldukları için örgütlenme konusunda daha etkindiler. Yerel halk üzerinde güç ve etkileri fazla olduğundan işgalcilere direnme konusunda daha çok başarı elde edildi.

Köylü olan yerel halkın üzerinde devletten güçlü bir etkileri vardı. Eşraflar, devletin etkisizliğinden dolayı kriz anlarında onlara yardımda bulunuyordu. Toplum içinde üretim güçlerinin olması ve ekonomik anlamda da yarattığı güçle ulusal hareketin hızlandırılması için ağa ve eşraflar ile çalışılması gerektiğini gösteriyordu.

Ağa ve eşraflar, bölgedeki yerel halkla güvenilir bir ilişki kurmuştu. Kişiler onlara güvendiği için izlerinde gitmişlerdi. İtibarlı konumları sebebiyle moral ve motivasyonun artmasını sağladılar. Ayrıca bu yaşanan mücadelenin diğer bölgelere de duyurulması için iletişim kanallarının kullanılması

gerekiyordu. Haberleşme konusunda gereken imkanları olmayan desteklere de yardımda bulundular.

Millî Mücadele döneminde bütün sosyal gruplardan yardım alınsa da toplumu en fazla etkileyen kesim ağa ve eşraflardı. Bunların yanı sıra din adamlarının da kuvvetli bir etkisi vardı ve söz sahibiydiler. Mustafa Kemal Atatürk de bu durumu bildiği için ağa ve eşrafların desteğini almak istemişti. İnsanlara ulusal bilinci hızlı bir şekilde kazandırmanın yolu iş birliğinden geçiyordu.

Ağa ve eşrafın Of Direnişi'ne olan katkıları, bu direnişin üç ay sürmesini sağladı. Bu direniş onların sayesinde daha organize hale gelmiş ve başarıya ulaşma konusunda da büyük destekleri olmuştu.

Ayrıca bu büyük direnişe Trabzon'da yer alan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bağlı askeri birlikler de destek vermişti. Üsküdar Cephesi'nde yaşanan yenilgiler, İngiliz işgal güçlerine fırsat olmuş, bu direnişin etkisini kırılmıştı. Üç ay sonra da bu baskı nedeniyle direniş son bulmuştu.

Of Direnişi, Millî Mücadele ruhunu yansıtmaması ve yerel halkın bağımsızlık adına gösterdiği bu büyük mücadeleye olan inancını da ifade etmişti. Vatana duyulan sevginin bir simgesi olmuştu. Bu direnişin ülke için büyük önemi vardı. Ulusal bilinci ortaya koyması açısından emsallerden biri olarak görülüyordu.

Türk milletinin bağımsızlığa olan inancı ve milli değerlere olan bakış açısını gösteriyordu. İşgalcilere karşı mücadele etme iradesini de göstermesi açısından yankıları büyük olmuştu. Genel olarak Millî Mücadele döneminin amacı olan bağımsızlık hedefine katkı sağlamıştı. İngiliz ve Ermeni işgal kuvvetlerinin etkisi zayıflatılmıştı. Trabzon'un kurtuluşuna giden yolda bu direnişle doğru bir adım atıldı.

Of Direnişi, bir ilçede olmasına rağmen Trabzon halkının organize olmasına yardımcı olmuştu. Diğer bölgelerde de direniş yapılması konusunda halka bir cesaret sağlamıştı.

Yerel yönetimler deyince akla gelen Ademi Merkezîyet Cemiyeti'nin desteklenmesine yardım olurken merkezîyetçiliğe de vurgu yapılmıştı. Kendi topraklarını geri isteyen ve burada yaşamını devam ettirmek için gereken koşulların oluşması için mücadele eden bir halk vardı. Onlar bağımsızlık isteklerini bu direniş aracılığıyla göstermişti.

Türkiye Cumhuriyeti tarihi içinde önemli bir dönem olan Milli Mücadele döneminde yer almasıyla tarihi bilincin oluşturulmasına katkı sağladı. Bu mücadele ruhu, gelecekteki adımları atmak konusunda bu yöre halkını ve Türk insanını teşvik etmişti.

Millî Mücadele döneminde bağımsızlık ruhunun artması ve bu mücadelenin genişlemesine katkıda bulunan bir direniş olmuştu. Herkes o dönem kendi bölgesi için Of Direnişini örnek göstererek adımlar atmıştı. Diğer Trabzon ilçelerinde de direniş başladı. İngiliz işgal kuvvetlerine karşı beraber direnişte bulundular.

Bu yerel direnişlerde uluslararası kamuoyunda da destek görmüştü. Türk milletinin bağımsızlık için gösterdiği bu büyük mücadele dünyada yankı uyandırmıştı. Diğer yerel bölgelerdeki halka da cesaret ve azim duygusunu aşılamıştı. Motivasyonu sağlaması açısından Of Direnişi, öncelik yapan olaylardan biri olmuştu.

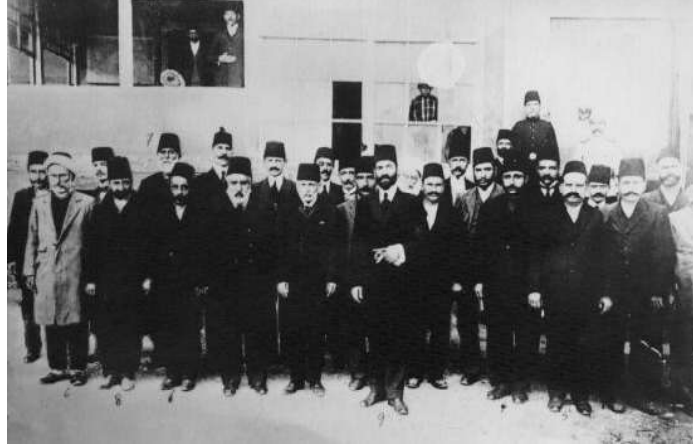
Çakıroğlu Ailesi ve Of Direnişi

1787-1839 yılları arasında yaşamış olan Çakıroğlu İsmail Ağa, Trabzon'un Of ilçesinin önde gelen ağalarından biriydi. Devleti adına asker ve vergi toplayan İsmail Ağa, o dönemin önemli ailelerinden biri olan Çakıroğlularından gelmekteydi.

Devletine ve milletine bağlı olan bu önemli zat, varlıklı ve sözü geçen birisi olarak bilinirdi. Soyu, Akkoyunluların Çakırlı boyuna dayanıyordu. Çakıroğlu ailesi, Anadolu'ya girişi sonrası Trabzon'un Of ilçesine kadar geldi.

1916 Of-Rus savaşlarında Of'ta bulunan Çakıroğlu sülalesinin ileri gelenlerinden Çakıroğlu İsmail Ağanın torununun oğlu olan Çakıroğlu Hasan Efendi(Çakıroğlu İsmail Ağa oğlu, Hacı Mustafa Ağa oğlu, İbrahim Ağanın oğlu), Millî Mücadele sırasında da Of Kazası Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı yönetim kurulunda görev almıştı. Of savaşlarındaki faaliyetleri esnasında akraba ve bölge insanlarına önderlik etmiştir. Çakıroğlu Hasan Efendi(Çakıroğlu İsmail Ağa oğlu, Hacı Mustafa Ağa oğlu, İbrahim Ağanın oğlu) teşkilatçılığını gösteren bir mektubu (yeğeni Sami Kalkavanoğlu'na gönderdiği bir mektubunu) yayınlıyoruz:

Resim düşmana karşı teşkilatlanmaya çalışan grup içinde bulunan
Çakıroğlu Hasan Efendi ve Saraloğlu Hasan Efendi, Hacı Kemal Zırh
(Fatih Sultan Kar koleksiyonundan)

Yeğenim Sami,

Mektubunuzu aldım. Hattı hareketinize dair olan malumata memnun oldum. Erzurum'un vaziyetini bilemiyorum. Trabzon Vilayetinde Barutçuzade faziletli Hacı Ahmet, Sürmene'de İsmail Çebizade, Hacı Osman, Of'ta Sarı Alizade Ömer Ağa, Rize'de Mataracızade Mehmet Efendiler riyasetinde ve bütün eşrafı mahalliye'nin iştirakiyle bu acı ve ibretimiz şartlar içinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti kurulmuş ve şube teşkilatları da keza bütün kaza ve sancaklarda yapılmıştır.

Bu teşekkül sair bilumum vilayet ve kazalarda da vuku bulursa vatanımızın ve dolayısıyla hak ve hayatımızın kurtulabileceği kanaat katisindeyim. Zaten her hangi bir işin başlangıcı kavi iman ve sarsılmaz bir azme dayanmazsa o işten hayır beklenemez. Cenab-ı Hakk'ın bu mevzuda mümin kullarına bir ayeti kerimesiyle yaptığı müjdeyi bir vesile hatırlatmak isterim. (Manası: Böyle bir hal meydana geldiğinde korkmayınız, hep birlikte hareket ediniz.) buyurmuştur.

Yolunuza açıklıklar, bu teşebbüsünüze nailiyet diler, size ve mai arkadaşlarınıza sevgi ve selam hürmetler eder, mektubunuzu bekler, Hüdaya emanet eylerim. 18.2.1919

Müdafaa-i Hukuk Azasından

Çakırzade(Çakıroğlu) Hasan Efendi

Teşkilat-ı Mahsusa üyesi Çakıroğlu İsmail Ağa'nın torunu, Çakıroğlu Ali Ağa(Gençağa)nın oğlu olan Çakıroğlu İsmail (Küçük İsmail) Ağa ve emrindeki kişiler, Rus ordusuna karşı büyük bir direniş gösterdiler. Ona bu görevi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Azasından Çakıroğlu Hasan Efendi (Çakıroğlu İsmail Ağa oğlu, Hacı Mustafa Ağa oğlu, İbrahim Ağanın oğlu) tarafından görevlendirilen Çakıroğlu İsmail (Küçük İsmail) Ağa ve ailesi gerek Of Direnişi'nin gerekse bölge direnişinin sembollerinden biri olmuştur. Bu ailenin önemi, Millî Mücadele döneminde gösterdiği kararlılık ve halk tarafından edildiği saygınlıktan gelmektedir. İsmail (Küçük İsmail) Ağa'nın çatısı altında toplanan direnişçiler, işgal kuvvetlerine karşı başarılı bir örgütlenme yaptılar. Onun askeri ve stratejik zekâsı, doğru zamanda doğru atılımlar yapılmasını da beraberinde getirdi.

Aile fertleri, özellikle Of bölgesinde sevilen ve sayılan kişilerdi. Halka olan destekleri onların tanınırlığını da arttırdı. Çakıroğlu İsmail (Küçük İsmail) Ağa'nın ardından gelen nesiller de geleneklerini devam ettirmişlerdir. Bu saygın ayânlar, tarih boyunca bölgenin kültürel ve sosyal yaşantısına büyük etki etmişlerdir.

Liderlik özellikleri, yerel halk ile güçlü bağlar kurulmasını sağlamıştır. Halkın güvenini kazanmak için onlara ihtiyaçları olan hizmetleri getirmişlerdir. Ayrıca bölgedeki insanları tek tek dolaşarak direniş hakkında bilgilendirmeler yapmışlardır. Direnişe teşvik etmek için aktif olarak çaba ve mücadele göstermişlerdir.

Çakıroğlu İsmail (Küçük İsmail)Ağa, Of'da direnişin temsilcilerinden biri olmuştur. Ülke genelindeki milliyetçi direnişçilerle iş birliği yaparak onların ortak bir tavırda buluşmasına yardımcı olmuştur.

Çakıroğlu İsmail (Küçük İsmail) Ağa, bölgenin savunmasına katkı sağlamak için yaklaşık 150 kişiden oluşan bir direniş çetesi kurmuştur. Kurulan bu ekipte, eskiden savaşa girmiş ve bir şekilde savaşmayı bilen kişiler bulunmuştur. Bu ekipler, özellikle bölgelerini iyi tanıdıkları ve savaşçı ruhlarıyla bölgenin savunmasında önemli rol oynamışlardır.

Çakıroğlu İsmail (Küçük İsmail) Ağa ve çetesi hakkında, İbrahim Çakıroğlu'nun Haşim Albayrak'a gönderdiği, sülalesi ile ilgili çalışmalarından önemli bir bölüm yeniden düzenlenerek aşağıda sunulmuştur:

İsmail (Küçük İsmail) Ağa, gelen büyük Rus tehlikesi karşısında kendi arkadaşlarından ve akrabalarından meydana gelen 150 kişilik bir çete kurdu. Bu çete ile Ruslara karşı çeşitli yerlerde amansız mücadeleler verdi. Düzenlediği baskın şeklindeki saldırılarla düşmanı önemli seviyede kayba uğrattı. Sıraağaç Köyü'nün savunmasını o üstlenmişti. Bir boğazı kendi çetesiyle savundu. Binlerce düşmana geçit vermediler.

Yine, İsmail (Küçük İsmail) Ağa'nın çetesi başarılı bir baskından dönerken şu türkünün ortaya çıkmasına sebep oldu:

*Haydiyin kardeşler, doldu vadeler
Şenliklen gidiyor Çakırzadeler
Rus, Rize'yi aldı, Of'a dayandı
Kolabotamos kanlara boyandı
Hududun boyları bombadan yandı
Zalim Rus Of'a nereden dadandı
Biz Ofluyuz, biz büyük Osmanlıyız
Gördük işte Ruslar gene aldandı*

Tahsin Çakıroğlu (Solda), Süleyman Çakıroğlu (Babaları),
Harun Çakıroğlu (Sağda)

Ve yine Teşkilat-ı Mahsusa üyesi bir diğer aile üyesi olan Çakıroğlu İsmail Ağa oğlu, Hacı Mustafa Ağa oğlu, İbrahim Ağa oğlu, Süleyman Ağanın oğlu Mustafa Çakıroğlu Karadeniz bölgesi özelinde Samsun ilinde görev almıştır.

Ve yine aile mensuplarından Çakıroğlu Harun Ağa (Çakıroğlu İsmail Ağa oğlu, Hacı Mustafa Ağa oğlu, İbrahim Ağa oğlu, Süleyman Ağanın oğlu), Haksa (Ovacık) köyünün tepesinde 14 kişi ile mevzilenmiş ve Ruslara karşı kalabalık görünmek için 28 ayrı yerde ateş yaktırarak geceleyin Rusların karşılarında kalabalık bir ordu olduğunun izlenimi vermeye çalıştığı söylenir. Ertesi günü de çıkan mücadeleler çok kanlı geçmiş olup Çakıroğlu'nun kuvvetleri Rusları oyalarken geriden askeri kuvvetler yetişmiştir. Ancak sonuç yetmemiştir. Sadece Ruslar oyalanmıştır. Bu oyalanma içerisinde köylü halk muhacirliğe çıkmıştır.

Destanlaşan bu mücadelenin destanlarından bir bölüm:

*Kelali Dağları bombadan yandı
Düşman askeri Of'a dayandı
Kalapotamos kana boyandı
Görürsün bu Of'i bunda neler var
Ağlayanlar arasında anam var
Maki boğazında cenkler oluyor
Kahpe düşman yine hücum ediyor
Silah seslerinden dağ taş inliyor.*

CUMHURİYET'İN İLANI

Cumhuriyet, milletin iradesiyle kendi kaderini belirlediği bir yönetim biçimini temsil ediyordu. Çağdaş ve demokratik değerlerin olduğu bu yönetim biçimi, modern dünya ile uyumluydu.

Aslında ilk Cumhuriyet vurgusu, Erzurum Kongresinde Atatürk tarafından yapılmıştı. 23 Nisan 1920'den beri adı Cumhuriyet olarak konul-

masa da ülke, milli egemenlik esasına göre yönetiliyordu. 20 Ocak 1921 Anayasası'nda "Hakimiyet, kayıtsız şartsız milletindir." deniyordu.

Bunun ilanını zora koşan büyük bir engel vardı. O da saltanatı kaldırmak. 1 Kasım 1922'de saltanatın kaldırılmasıyla Cumhuriyet'in önünde hiçbir engel kalmadı. Millî Mücadele'den sonra TBMM üyeleri, yeni seçim kararı aldılar. Meclis'in Lozan Antlaşması onaylamasıyla Millî Bağımsızlık ilan edildi.

23 Nisan 1920'de meclis açılmıştı ama meclis başkanı aynı anda hükümet başkanlığı da yapıyordu. Millî Mücadele döneminde kurulmuş olan meclis hükümeti sistemi de işlemeyince hükümetin kurulması iyice zorlaştı. 25 Ekim 1923'te hükümetin istifasıyla olaylar karıştı.

Mustafa Kemal Atatürk, 28 Ekim 1923 tarihine kadar bir hükümet kuramadığı için arkadaşlarını toplayarak, "Efendiler, Yarın Cumhuriyet'i ilan edeceğiz." dedi.

O gece bir kanun tasarısı hazırlandı. 1921 Anayasası'nı temel alarak birkaç madde değiştirildi. Bunlardan biri, "Türkiye Devleti'nin hükümet şekli Cumhuriyet'tir."

Ertesi gün, 29 Ekim 1923'te Ankara'da yer alan Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından yapılan oturumda, "Yaşasın Cumhuriyet!" sesleri arasında Cumhuriyet ilan edildi. Devlet başkanlığına Mustafa Kemal Atatürk getirildi.

Cumhurbaşkanlığı seçimi için yapılan gizli oylamada 158 oyun tamamını alarak yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ilk Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmuştu. Hükümetin kurulmasına dair de tüm soru işaretleri de çözüldü. Cumhurbaşkanı, başbakanı atayacak, başbakan bakanlarını seçecekti. Cumhurbaşkanı onaylarsa seçilmiş olacaktı. Böylece İsmet İnönü de ilk hükümeti kurma konusunda görevlendirilmiş oldu ve parlamenter sisteme geçildi.

"29 Ekim 1923 tarihinde Millî Mücadele'yi büyük başarı ve özveriyle yürütmüş olan Mustafa Kemal Paşa ve Büyük Millet Meclisi, Cumhuriyeti ilan etmiştir. Cumhuriyet'in ilan edilmesinin ardından yaşanan bu rejim değişikliğinin kutlanması gerektiği fikri meclis tarafından da önemli görülmüş ve bu durum üzerine 26 Ekim 1924 tarihli 986 numaralı kararname ile 29 Ekim tarihinin Cumhuriyet'in ilan edildiği tarih olduğu kabul edilmiştir.

Yine bu kararnameye göre Cumhuriyet Bayramı'nın, 101 pare top atışı ve planlanacak olan özel bir programla kutlanmasına karar verilmiştir." (Haykır&Çevik, 2014:333)

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde birçok alanda yenilikler ve gelişmeler için çeşitli politikalar uygulanmıştır. Özellikle ekonomik hayattaki dönüşüm büyük bir önem taşımıştır.

Osmanlı Devleti'nin çöküşüyle birlikte ekonomik sorunlar baş göstermeye başladı. Yaşanan savaş sonrası yıkımlar da ekonomiyi derinden etkilemişti. Cumhuriyetin ilanıyla birlikte büyük bir dönüşüm sürecine girilmesine karar verildi.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında hedeflenen kavram; "Milli İktisat" kavramıydı. Bunun da anlamı, Türkiye'nin kendi kaynaklarıyla bağımsız bir yapı kurmasıydı. Öncelikli iş olarak tarım ve sanayinin geliştirilmesine önem vermek gerekiyordu.

Tarım için reformlar yapıp köy kooperatiflerinin kurulması kararı çıktı. Bu tarım ürünlerinin dış ülkelere satılması için tarım kooperatifleri ve ticaret odaları kuruldu. Sanayileşmede ise fabrikalar kurulmasına başlandı. Üretimde ulusal endüstriyel teşvik edildi. Demiryolu, liman ve enerji tesisleri gibi sanayinin demir baş olan alt yapılarının geliştirilmesine katkıda bulunuldu.

1930'lu yıllarda Tekel kuruldu. Bunun amacı da alkollü içki imalatını kontrol etmekten geçiyordu. Bundan gelir sağlanması hedeflendi.

Eğitim alanında da tarım okulları açılıp mühendislerin yetiştirilmesine öncelik verildi. Ziraat Bankası da bu dönem açılmıştı. Gelir kapısının en yüksek olduğu yerler dış ticaret ve ihracattı. Stratejik hedefler belirlenip ticari ilişkiler yeniden düzenlendi.

Türkiye’de sanayileşme alanında güzel atılımlar yapılmıştı ama ekonomik zorluklar yaşandı. Savaş sonrası tüm dünyada etkisini gösteren Büyük Buhran Türk ekonomisini de derinden sarsmıştı.

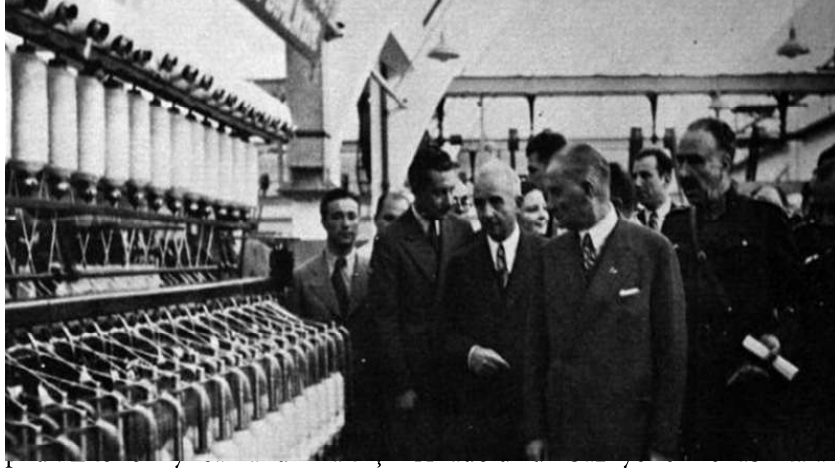
Genç Türkiye Cumhuriyet’i ve onun azimli vatandaşlarına düşen görevse, elbirliğiyle kalkınmayı sağlayarak Cumhuriyet’i muasır medeniyetler seviyesine çıkarmaktı.

Cumhuriyet ve Yenilikler

Cumhuriyet ve Kalkınma

Cumhuriyet’in ilanını yeni bir devlet kurulmasından çok öte yeni bir yapılanmanın temelini atmak olarak değerlendirmek gerekir. Çünkü hem geleneksel yapının bir izi görülmekle birlikte hem de eleştirel olarak onun sorgulanmasına ve yeniliklerin ortaya konulmasına neden olacak gelişmeler de meydana gelmiştir.

Cumhuriyet’in ilanıyla hedeflenen toplumsal değişimlerle ekonomik güç arasında bağlantılı bir ilişki bulunmaktaydı. Çağdaş medeniyet seviyesine ulaşmak için hedeflenen bu yolda tarım, sanayi, alt yapı yatırımları ve

kuruldu ve bu fabrikaların çevresine de okul, hastane, sağlık ve kültür alanında tesisler yapıldı. 1930-1939 yılları arasında devletçilik ilkesi ağır bastı ve daha korumacı bir tavır sergilendi. O yüzden bu dönem, ilk sanayileşme dönemi olarak da görülüyordu.

1930 yılındaki devlet odaklı sanayileşme politikasında başbakan İsmet İnönü, İtalya başta olmak üzere birçok ülkeden destek istemişti. Bu ekonomik desteklerle birlikte Birinci Beş Yıllık Sanayi Kalkınma Planı hazırlanmıştı. 1933 yılından itibaren uygulamaya geçmiş olan bu plan da Sovyetler Birliği ile yapılan anlaşma ön plana çıkmaktaydı. Çünkü Sovyetler Birliği, maddi destek vermekle kalmayarak kendi fabrikalarının kurulması için garanti vermişti.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, büyük ölçüde gerçekleştirildiği için ikincisinin yapılmasını da hızlandırmıştı. 1938 yılında İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı da devreye girdi. Bu plan da sadece devlet yatırımları yoktu, özel girişimciliğe dair de birçok yenilik getirilmişti.

Birinci Beş Yıllık Sanayi Kalkınma Planı'na bağlı olarak devlet yatırımları üstlenmişti ama özel yatırımcıya da yol göstermişti. Birbiriyle rekabet içinde olmayıp tamamlanmayı odak olarak gördüler.

“Özel sermaye; gerek devlet işletmelerine girdi sağlayarak veya devlet işletmelerinin ürettiği girdileri kullanıp mamul mal üreterek, gerek devlet yatırımlarının ihalelerini alıp müteahhitlik hizmetinde bulunarak, gerekse de devlet sektörü öncülüğünde sürdürülen sanayileşmenin yarattığı iş hac-

minden doğan, pek çoğu aracılık gerektiren işleri kotararak önemli ölçüde sermaye birikimi sağlamıştır.” (Sönmez, M., a.g.m:1-19)

Birinci Beş Yıllık Sanayi Kalkınma Planına hazırlık döneminde dünyada yaşanan ekonomik kriz sonrasında sanayileşme sürecinin hızlandırılmasına karar verilmişti. İktisat Vekaleti her önemli mal grubu için ihracatı artırma, ya da ithalatı yerli üretimle ikame etme imkanlarını araştıran ve uygulamaya yönelik somut projeler ve ekonomi politikası önlemleri öneren “İktisadi Vaziyetimize Dair Rapor” isimli ayrıntılı bir çalışmayı 1930 yılında Başbakanlığa sundu.

Bu rapor, Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı ile ilgili çalışmaların bir parçası olmasa da ithal ikameci bir yaklaşıma sahip olması ve bir iktisadi program oluşturma amacını gütmesi dolayısıyla önemlidir. 1930 İktisadi Programının ilkelerinden bazıları şöyle sıralanabilir.

1. *Ulaşım ağı ulusal ekonominin genel ve ortak aracıdır.*
2. *Demiryolu taşımacılığında kâr amacı güdülmez. Ekonomik gelişme için demiryolu ve limanlar en gerekli araçlardır.*
3. *Ulusal paranın değeri korunmalı ve bundan Merkez Bankası sorumlu olmalıdır.*
4. *Gümrük tarifeleri üretimi koruyacak ve destekleyecek, gereksiz tüketimi sınırlayacak ve içerde bulunmayan maddelerin pahalı olmasını önleyecek şekilde düzenlenmelidir.*

1930 yılında Başbakan İsmet Paşa (İnönü) Kayseri-Sivas demiryolunu işletmeye açarken yaptığı konuşmada başlatılan yeni iktisadi düzeni “mutedil (ılımlı) devletçilik” olarak tanımlamıştır.” (Yücel,2014:22)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, tarım ve hizmet sektörlerini içermesi sebebiyle büyük bir plan hükmünde değildi. Yine de ülkemizde sanayileşme ve kalkınma anlamında önemli bir yere sahiptir.

“Planın dayandığı temel ilkeler şöyle özetlenebilir:

Temel hammaddeleri yurt içinde üretilen veya üretilecek olan sınai tesislere, büyük sermaye ve ileri teknoloji gerektiren projelere, kuruluş kapasitelerinin iç tüketimi karşılayacak düzeyde tutulmasına öncelik verilmiştir. Benimsenen sanayileşme stratejisi temel ihtiyaç maddelerinin içerden teminini hedeflemektedir.

Plan bu temel ilkelere dayanarak seçilmiş beş alt sanayi dalında fabrika kurmak kararına uygun şekilde düzenlenmiştir. Bu dallar, Dokuma (pamuk, kendir, yün), Maden (demir, kömür, bakır vb.), Selüloz (kâğıt, karton, suni ipek), Seramik (cam, porselen) ve Kimya (klor, fosfat, südkostik vb.) olarak seçilmiştir.” (Yücel,2014:27)

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planının başarı elde etmesiyle ikincisine karar kılındı. İkinci Kalkınma Planı birinciye oranla daha geniş kapsamlı bir plan olmuştur. Tekstil ve dokuma sanayinin daha ağırlıkta olduğu 100 yeni tesis açılması öngörülmüştü. İkinci planda daha önce hiç yapılmamış olan bazı sektörlerle de giriş yapılmıştı. Madencilik, enerji santralleri, toprak sanayisi ve makine sanayisi gibi sektörlerle ağırlık verildi.

Cumhuriyet ve Sanayileşme

Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte birçok alanda yenilikçi gelişmeler kaydedildi. Özellikle sanayileşme alanında önemli adımlar atıldı. Ekonomik anlamda Birinci ve İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planları ile hedefler belirlendi ve modernleşme yolunda çalışmalara başlandı. İlk adım olarak da tarım ve ticaret odaklı bir yaklaşım izlenildi.

1920’lerin sonunda ve 1930’lu yıllarda Cumhuriyet ile sanayileşme alanında yatırımcıları teşvik etmek için bazı politikalar uygulandı. Fabrika-

ların yönetimlerine çeşitli kurallar getirilerek bunların denetimini devlet üstlenmişti. Ulusal endüstriyel üretim için devlet kontrolü şarttı.

1920'lerde Türkiye'de Milli Ekonomi Politikasıyla önemli adımlar atıldı. Cumhuriyet'i kuran Mustafa Kemal Atatürk, üretimi arttırmak istiyordu. Bu bağlamda 1926 yılında Güzel Sanatlar Akademisi yani Sanayii Nefise Mektebi hayata geçirildi. Endüstriyel üretimde yer almak için estetik ürünler üretilmesi gerekiyordu.

Bu anlamda uzmanlaşacak gençlerin eğitime önem verildi. Onlar da mobilya, seramik gibi sektörlerde yer aldılar. Ardından 1927 yılında İktisadi Devlet Teşekkülü (İDT) ile fabrikaların millileştirilmesi karara bağlandı.

Fabrikaların devlete geçmesiyle üretimin milli çıkarlara hizmet etmesi sağlandı. Bu fabrikalar modern bir hale getirilerek üretim arttırılıyordu. Bu ekonomik anlamda da kalkınmaya önemli bir destek sağladı. İhtilata olan bağımlılık da azalmış oldu. Türkiye, kendi endüstriyel gücüne değer vererek ekonomisini güçlendirdi.

Sanayileşmenin gözlemlendiği alanlardan biri de demiryolu çalışmalarıdır. Ulaşım alanında büyük gelişmeler kaydetmek için demiryollarına destek vermek gerekiyordu. Özellikle İstanbul-Ankara ve Ankara-Eskişehir arasındaki demiryolu projesi bu dönemin en önemli projelerden birini oluşturdu.

Demiryolu ağının geliştirilmesi ve çağdaş bir hale getirilmesi için bazı adımlar atıldı. Demiryolu ağının genişletilmesi, bunlardan biriydi. Ülkenin farklı bölgelerini kapsayan demiryollarıyla ulaşım daha kolay bir hale geldi. Yeni hatlar açıldı ve mevcut olanlar da modern bir hale getirildi.

Ayrıca Cumhuriyet döneminde demiryolu teknolojisinde de büyük gelişmeler kaydedildi. Hızlı trenler ve yüksek hızlı trenler gibi modern teknolojik gelişmeler bizde de uygulanmış oldu. Demiryolu sanayisinin gelişmesi, birçok kişiye yeni istihdam da sağlamıştı. Demiryolu inşaatı, bakım-onarım gibi çalışmalar da kişilere iş imkânı verdi.

Ekonomik anlamda büyük katkı sağlayan demiryolu endüstrisi, iç bölgeleri liman ve bazı ticaret merkezlerine sağlayarak taşımacılığa katkıda bulundu.

Endüstriyel üretimin dışında stratejik sektörler de öncelik vermek gerekiyordu. Yerli üretimin artması yönünde teşvikler hazırlandı. Çimento, çelik ve kimya gibi sektörlerde kurulan fabrikalar üretime geçti.

Enerji sektöründe de birtakım atılımlara imza atıldı. 1934 yılında ilk kez Atatürk Barajı yapımına başlandı. Bu proje sayesinde hidroelektrik enerji potansiyeli kullanılabilir duruma geldi. Enerji ihtiyacının giderilmesi için bu büyük adımlara ihtiyaç vardı.

1933 yılına gelindiğinde Tarım Bankası ile köylü ve çiftçilerimize modern teknolojik yöntemler gösterildi. Tarım kooperatifleri kurularak toprak sahiplerine imkanlar sağlandı. Tarım kooperatifi, Türkiye'deki çiftçilerin ekonomik ve sosyal durumlarını iyileştirmek için kurulan yapılardı. Tarım-daki sorunları çözerek üretimin arttırılması hedefleniyordu.

Köy Enstitüleri kurularak tarım eğitimi verilmesine karar verildi. Tarım tekniklerinin geliştirilmesi, yeni yöntemlerin hayata geçmesi için bu kooperatif fikri herkes tarafından benimsendi. Tarım kooperatifleri sayesinde üreticiler birlik oldular. Ortak pazarlama konusunda ve fiyatlarda birlikte hareket ettiler. Aynı zamanda bu modern tekniklere ulaşmak, verimliliği de ikiye katladı.

Kooperatifler sadece üretim anlamında değil finansal destek boyutunda da üreticilere çok destek oldu. Kredi imkanları sağlandı. Düşük faizlerle aldıkları krediler sayesinde yeni ve modern tekniklere ulaşarak üretme imkanına sahip oldular.

Ayrıca sosyal dayanışma boyutunda da teşvik edici bir uygulama oldu. Köylüler arasında bilgi alışverişi sağlandı. Birlikte dayanışma kültürü oluşturarak yardımlaştılar. Bu toplumun genelinde de dayanışma olarak birbirine kenetlenmeyi sağlamıştı.

Bu dönemde sanayileşme faaliyetleri milli gelirin artmasını da sağlamıştı. İthalata dayalı bir ekonomi planlaması varken Büyük Buhran gibi ekonomik sıkıntılar da yaşanmıştı. Bu gibi küresel sorunlar, Türkiye'nin sanayileşme yolundaki adımlarını da olumsuz etkilemişti.

Dünya ticaretinin daralmasını sağlayan Ekonomik Buhran, üretimin azalmasına neden oldu. Bu iç ve dış ticarette aksamalar yaşanmasını sağladı. Türkiye'nin dış ticaret hacmi küçüldü. Bu da işsizlik oranının artmasına

sebebi olmuştur. Bu özel dönemde sadece Türkiye değil, dünyanın tamamına etki edecek bir kriz yaşanmıştı.

1929 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde, ABD'deki hisse senedi piyasasının çökmesiyle ortaya çıktı. Cumhuriyet'in ilk yılları olduğu için ekonomik olarak büyümek gerekiyordu. İhracat hacmi düşünce tarım fiyatları da düşmüştü. Çiftçilerin gelirinin azalması, üretim miktarını da azaltmıştı.

Tarım kooperatiflerinden alınan destekle ayakta kalmaya çalışıldığı bir dönem yaşanmıştı. Bu ekonomik buhrandan Türkiye de etkilenmişti ama dolaylı yoldan olduğu için diğer ülkeler kadar ağır hasarlar alınmadı.

Cumhuriyetin ilk yıllarında sanayileşmeyi geliştirme anlamında birçok adım atıldı. Dünyada yaşanan bazı olumsuzluklara rağmen ülkede güzel reformların yaşandığı da görülmüyordu. Emeklemekte olan Türkiye için doğru adımlar atıldı.

Cumhuriyet döneminde atılan bu temel adımlar, çağdaş bir ekonomi yapısını ve modern bir sanayileşmeyi de beraberinde getirdi.

Cumhuriyet ve İnşaat

Cumhuriyetin ilk yıllarında kalkınma hedefleri olan Türkiye'de gelişen sektörlerin başında inşaat geliyordu. Özellikle alt yapı çalışmalarına önem vermek, eğitim ve sağlık alanındaki hizmetleri düzgün yapabilmek adına inşaat çalışmalarına yer verilmesi gerekti.

Cumhuriyet dönemi denince mimari anlamda daha modern bir tarz benimsendi. Avrupa'dan esinlenerek yapılan birtakım yapılar inşa edildi. Ankara'nın başkent olmasıyla birlikte Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) binası, Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) gibi tarihte çok önemli yeri olan binalar bu dönemin eseri oldular.

Batıdan esinlenilerek yapılan yapılar, Osmanlı motifleriyle birleştirildi ve yeni bir kimlik kazandırıldı. Bu dönemde yerel unsurlara vurgu yapılması çok önemliydi. Genellikle kamu binalarının yapımına ağırlık verilmişti. O dönemdeki çağdaş eserler, bugün açısından da değerini korumaktadır.

Ulaştırma konusunda da sorunsuz bir altyapıya sahip olmanın önemi vurguladılar. Ülkenin genelinde demiryolu hatlarının inşa edilmesine yer verildi. Özellikle o dönemin sembolü olan Ankara-Eskişehir demiryolunun

(1924-1927) inşasıyla birlikte bölgesel kalkınmaya destek olunmuştu. Bu demiryolunun yapımı, daha sonraki büyük projelerin temellerini atmıştı.

Ticaret ve sanayi için çok değerli olan limanlar da çağdaş bir tasarıma kavuştu. İthalat ve ihracatın geliştirilmesine yönelik bu adımda modern çizgiler kullanıldı.

Ayrıca ulaşım altyapısını oluşturan köprüler, otoyollar gibi yeni projelerde devlet tarafından desteklendi. Şehirlerarasındaki karayollarında değişimler yapıldı. Yol ağının genişletilmesi, köprülerin inşa edilmesi gibi büyük projelere yer verildi. Şehir içi ulaşımında toplu taşıma araçlarına daha çok önem verildi. Tramvay sistemleri bu dönemlerde ortaya çıkmıştı.

Yine benzer bir şekilde baraj inşaatlarına hız verildi. Birçok barajın temelleri atılırken, ülkenin yerli mühendislerine hem inşaat hem de enerji alanında çalışmalar yürütülebilmesi için imkanlar tanındı.

Cumhuriyet döneminde önem verilen konulardan biri de eğitimdi. Okul binaları başta olmak üzere modern eğitim anlayışına uygun binalar tasarlandı. İlkokuldan üniversiteye kadar her bina için özenle çalışıldı.

Sağlık sektörüyle ilgili binalarda da yeni merkezlerin yapımına önem verildi. Sağlık alanında yapılan atılımların ve alınan modern cihazların kullanılacağı hastaneler inşa edildi. Modern hastanelerin kurulmasıyla birlikte hizmet kalitesini de arttırmak üzerine çalışmalar yapıldı.

Türkiye'nin batılılaşma döneminde sağlık sektörü içinde birtakım reformlar yapıldı. Sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi için düzenlemeler yapma yoluna gidildi. Özellikle devlet hastanelerinin kurulmasına ve var olanlarında yeniden düzenlemesine karar verildi.

Sağlık alanında önem verilen konulardan biri de eğitim ve araştırma hastaneleriydi. Bu fakülteler sayesinde hastalıklarla ilgili araştırmalar yapılacak ve yeni tedavi yöntemleri uygulanabilecekti. Ayrıca halkın bilinçlenmesi adına aşılamalar ve doğum kontrolü gibi kampanyalara yer verildi.

Salgın hastalıklarla mücadele etmek adına hijyenik şartların iyileştirilmesine önem verildi. Kanalizasyon sistemlerin geliştirilmesi, yeni su kaynaklarının araştırılması gibi konularla önlemler alınmış oldu.

Türkiye'de Cumhuriyetin ilk yıllarında modernleşme anlamında yapılan her çalışma gibi inşaat sektöründe de buna paralel gelişmeler gözlemlendi. Burada amaç sektörün geliştirilmesi ve kaliteli iş gücünün sağlanmasıydı.

Türkiye'de Cumhuriyet döneminde inşaat sektörünün geliştirilmesi için eğitim kurumları açıldı. Mesleki eğitim kurumlarının yaygın olması için tasarılar hazırlandı. Teknik okulların sayısının artırıldı. İnşaat mühendisliği gibi bölümlerde okuyanlar için programlar hazırlandı. Pratik eğitimle birlikte teorik eğitim de geliştirilmeliydi.

Yüksek mühendislik fakültelerinden mezun olan öğrenciler, çok kaliteli bir eğitim aldığı için nitelikli inşaat mezunlarına dönüşüyorlardı. Ayrıca inşaat sektöründe çalıştırılmak üzere staj öğrencilerine de yer veriliyordu.

Yetişmiş eleman ihtiyacının bu şekilde giderilmesiyle öğrenciler büyük şantiyelerde işin her yönüne hâkim oluyordu. İnşaat mühendisliği için kaynaklara ihtiyaç olunca laboratuvar ve gerekli malzemelerin temin edilmesine öncelik verildi. Yurtdışında bu sektörle ilgili yapılan çalışmalar buradaki öğrencilere de aktarıldı.

İnşaat sektörünün geliştirilmesi için meslek odalarının kurulması da önemli bir yere sahiptir. Mesleki etik, kalite standartları, iş güvenliği gibi konular ele alınarak sektör için faydalı olacak düzenlemelere yer verildi.

Estetik görünmesi ve faydalı olması açısından Türkiye tarihine katkıda bulunacak önemli binaların yapılması Cumhuriyetin ilk yıllarını kapsar. Bu dönemde ülkenin kalkınması için geleceğe dair tohumlar atılmıştı.

Cumhuriyet'in kurulduğu 1923 yılında Türk inşaat sektörü, ülkenin GS-YİH'sinin mütevazı %2'sini temsil etmekte ve ülkenin ekonomik manzarasındaki yeni rolünün altını çizmekteydi. (Türkiye İstatistik Kurumu, 2022)

Ancak, modernizasyon ve altyapı gelişimine yönelik sarsılmaz bir vizyonla beslenen sektör, sonraki on yıllar boyunca önemli bir genişleme yönüne girmiş ve Türkiye'nin ekonomik ve sosyal ilerlemesini tanımlayacak önemli kilometre taşlarına işaret etmiştir.

100. YILDA CUMHURİYET

Cumhuriyetinin 100.yılını kutlayan bir ülke olarak anımsamaya-
cak tarihsel bir dönüşümden geçerken büyük başarılarla imza
atıldı. Ülkenin bağımsızlığını kazanmasıyla birlikte gelişen hu-
kuk sistemi, sahip olunan haklar ve yaşanan devrimler, tüm vatandaşları
sevindiren sonuçlar yarattı.

Savaş, fedakârlık ve isimsiz kahramanlarla birlikte yaşanan Kurtuluş
mücadelesinden bugüne çok değişim yaşandı. Bu değişimlerin öncüsü olan
Mustafa Kemal Atatürk ve arkadaşları, aldığı kararlarla bu ülkenin mazisini
ve kaderini değiştirdi. Tepeden tırnağa hayatın her alanı için getirilen re-
formlar, unutulmayacak izler bıraktı.

Bir asrı deviren Cumhuriyet, devlet geleneğine ait taraflarını korumaya
devam ederken, bir yandan da modernleşme adına atılımlarını gün geçtik-
çe arttırmaktadır.

100 yıllık seyirde toplumsal, sosyal ve ekonomik anlamda çağa uygun
olarak değişimler kendiliğinden gelişti. Özellikle eğitim alanında yapılmış
güçlü reformlarla ortaya çıkan genç Cumhuriyet, devletine ve milletine

bağlı nesillerin oluşmasını sağladı ve Cumhuriyet'in bu günlere yükselerek ve büyüyerek gelmesine vesile oldu.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında nüfus ve nüfus yoğunluğunun oldukça düşük olduğunu söylemek mümkündür. 1927'de, Türkiye'de km² başına düşen kişi sayısı anlamına gelen nüfus yoğunluğu yalnızca 18'di. Kuruluştan 1960'lara uzanan süreç boyunca nüfusu artırmaya yönelik politikalar sürdürülmüştür.

Nüfus artışını teşvik politikası, Türkiye'nin kentleşme ve sanayileşme gibi hedeflerinde kaydedilen ilerlemeler ile şekil değiştirdi. Son döneme kadar politikalar nüfusu artırmaktan ziyade sabit tutmak yönünde çabaları içerdi.

1923'te nüfusun %76'sı köy/beldelerde yaşarken yalnızca %24'ü il/ilçe merkezlerinde yaşıyordu. Bugün, nüfusun %93'ü kentlerde, %7'si köy ya da beldelerde yaşıyor.

Değişimin temel nedeni olarak, sanayileşme, kentleşme ve ekonomik kalkınma süreci, kırsal kalkınma hedeflerine ulaşamaması ya da geri plana bırakılması, kırsal kesimde eğitim ve iş olanaklarının giderek azalması gösterilebilir.

Eğitim olanakları alanında da Cumhuriyet döneminde değişimler söz konusu oldu. Eğitimin modern bir çizgide ilerlemesi ve cinsiyet ayırmaksızın eğitim verilmesi konusunda adımlar atıldı. Cumhuriyet, kadını bir obje olarak görmüyor, toplumun her alanında olmaları için eşit fırsatlar yaratıyordu.

Özellikle kuruluş yıllarında halkın büyük bir kısmı okuma ve yazma bilmezken, gösterilen çabalarla okuma yazma seferliğiyle başlayan süreç her Türk gencinin temel eğitimler alabileceği seviyelere ulaşmıştır. Okuma yazma oranı Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde bir hayli düşüktü. Kadınlarda bu oran %10 iken erkeklerin de sadece %29'u okuma yazma biliyordu. Cumhuriyet'in kurulmasından 50 yıl sonra bu oran, kadınlarda %50, erkeklerde ise %75'e çıktı. Günümüzde ise kadınlardaki okuma yazma oranı %96'ya erişmişken, erkeklerdeki okuma yazma oranı ise %99'u geçmiştir.

Eğitimin önemli bir parçası olan teknoloji ve bilimde de zaman içerisinde ilerlemeler kaydedildi. Özellikle son yıllarda bilgi işlem, bilişim teknolojileri ve yazılım alanında atılımlar gerçekleşti. Dünyanın gelişmiş ülkeleriyle bir-

likte ilerleyen teknolojinin olanaklarıyla bilim ve insanlığa dair çalışmalara devam edildi. Çok sayıda meslek yüksek okulu, fakülte ve yüksek öğrenim kurumları açıldı ve bütün illerde üniversiteler kurulması sağlandı. Eğitimdeki fırsat eşitliğinde dünyanın birçok ülkesinin önüne geçildi.

100.yılı gören Cumhuriyet'te tarih boyunca ülkede yaşanan sosyolojik gelişmeleri de ele almak gerekir. Cumhuriyet'in kuruluşuyla getirilen laiklik ilkesi, günümüzde de toplumun en büyük değerlerinden birini oluşturur. Bu ilke, din ve devlet işlerini birbirinden ayırarak toplumsal hayatta farklı yerde konumlanan iki olgu karşımıza çıkmasını sağladı.

Okur yazarlık oranının artmasıyla birlikte kadınların aktif olarak iş hayatında da yer almasına önem verildi. Kadın haklarının öncelik verildiği bu çağdaş dönemle birlikte kadınlar, siyasetten eğitime kadar her alanda rahatça yer alabildiler. Böylece toplumsal cinsiyet eşitsizliğine de son verilmiş oldu.

Kültürel anlamda da batıdan esinlenerek yapılan çalışmalar, ülkenin modernleşmesini sağladı. Giyim tarzından müzik zevkine kadar dünyada var olan gelişmeler yakından takip edildi ve kontrollü bir şekilde köklerimizden kopmadan Türk kültürünün modern dünyaya entegrasi sağlandı. Evrensel değerler, Cumhuriyet ile sosyal yapıyı pozitif anlamda dönüştürdü.

Cumhuriyet'in 100.yılına yakışır bir şekilde değişip dönüşen sektörlerden biri de enerji olmuştur. Özellikle yeni enerji kaynakları bulmak, bunları üretmek ve dağıtımını yapmak, ekonomik anlamda da büyük katkılar sağladı. Enerji verimliliği denince ilk akla gelen yenilenebilir enerji kaynaklarının yatırımlarına da yer verilmeye başlandı.

Cumhuriyet'in 100. Yılına gelene dek Türkiye, kültür ve sanat anlamında da büyük bir dönüşüme ev sahipliği yaptı. Sanat, edebiyat ve müzik alanında yeni bir arayışa girildi. Mustafa Kemal Atatürk, sanat ve sanatçıya değer veren önemli bir figürdü. Modern sanatın temelleri, bu dönemde atılmaya başlanmıştı.

Türk kültürünü yansıtan geleneksel sanatlardan vazgeçilmemişti. Çağdaş ve modern eserler vermenin yanında kültürel bir kimlik oluşturulması için atılımlar yapıldı.

"Cumhuriyetin kültür politikaları, kuruluşundan itibaren modernliğin vazgeçilmez unsuru olan estetik alanında modern eğitim anlayışını temel almıştır.

Bu anlayış estetik eğitimin modern kişiliği şekillendirdiği fikrini paylaşıyordu. Sanatı destekleme ve sanata erişimi sağlamanın temelinde bu varsayım yatıyordu.

Kültür politikası yalnızca sanat üretimini düzenleyen bir mekanizma değil, aynı zamanda sanatın nasıl algılandığını çerçeveleyen bir mekanizma olarak da çalışıyordu.” (Güneştekin, 2024)

Türkiye bir tarım ülkesi olarak biliniyordu. Tarım sektöründe de Cumhuriyet’in ilk yıllarından bu yana önemli gelişmeler yaşandı.

“Türkiye’de tarımın gelişmesi Cumhuriyetle birlikte başlamış, tarımın önemini bilen ve içinde bulunduğu çıkmazı gören Atatürk, daha Cumhuriyeti ilan etmeden 1923 yılında tarımla ilgili ilk beyannameyi yayınlamıştır. Buna göre, Aşar’ın ıslah edilmesini, tütün tarımı ve ticaretinin milli menfaatlere uygun düzenlenmesini, Ziraat Bankasının sermayesini artırarak çiftçileri daha uygun ve daha fazla kredi ile desteklemesini, tarım makinalarının ithalini, hayvan ıslahı ve sayısını artıran önlemlerin alınmasını istemektedir.

Bu beyannamenin temel dayanağı, Atatürk’ün ‘Milli ekonominin temel ziraattır. Kılıç ve saban, bu iki fatihten birincisi ikincisine mağlup oldu. Çiftçi ve çoban bu millet için temel unsurdur. Türkiye’nin asıl sahibi ve efendisi, gerçek üretici olan çiftçidir. Eğer milletimizin ekseriyeti azamisi çiftçi olmasaydı bugün dünya yüzünde bulunmayacaktık.’ gibi tarımın önemini vurgulayan derin görüş ve bilgilerinden kaynaklanmaktadır.” (Dernek, 2006:3)

Tarım sektörünün 1920’lerdeki seviyesi hızlı bir gelişim süreciyle bu günkü durumuna gelmişti. Ekim alanı ve üretimin artmasıyla verimlilik de bir gelişme göstermişti. Teknolojik anlamda da ülke olarak o dönemin makine ve gübre kalitesinin çok üst düzeyine çıkmıştı.

Türkiye coğrafi konum bakımında dikkat çeken bir ülke olarak değerlerini koruyup ilerleyebilmeyi hedefler. Sosyal beceriler kadar ekonomik fırsatlar da geliştirilmesi gereken konuların başında gelir.

Zaman içerisinde finansal piyasaların hareketlenmesi, bankacılıkta devrim niteliğinde yapılan değişimler ve sigortacılık alanında verilen hizmet kalitesi arttırıldı. Bankaların sayısı artınca arz ve talepler, kredi kart sistemleri gibi yenilikler getirildi.

Cumhuriyet ile birlikte otomotiv sektöründe de büyük atılımlar gerçekleşti. Birçok önemli markanın üretim fabrikaları Türkiye sınırları içerisinde açılırken yerli otomobil üretimi yapıldı. Ayrıca birçok uluslararası firmayla ilişkiler güçlendirilerek ihracat konusunda büyük bir dönüşüm yaşanmış oldu.

Cumhuriyet dönemiyle birlikte hızla gelişen sektörlerden biri de turizmdi. Ülkeye olan rağbet artmış, var olan kültürel değerler ve miraslara sahip çıkılmıştı. Dünya üzerinde bilinen bir ülke konumuna gelmiş, turist sayısında da büyük bir artış gözlemlenmişti. Cumhuriyet'in 100. yılıyla birlikte daha da ön plana çıkan bir destinasyon olmuştu.

Savunma sanayisinde de Cumhuriyet'in 100. yılına yakışır şekilde gelişmeler yapıldı. Türkiye Cumhuriyeti günümüzde kendi savunma sanayi ürünlerini tasarlayan ve üreten bir ülke olarak söz sahibi bir pozisyon aldı. İthal ürünler nispeten azalırken, üretilen teçhizatlar ihraç edilmeye de başlandı. Ayrıca kendi askeri teçhizat ve araç sayıları da arttırılarak kapasite genişletildi.

Yurt dışına bağımlılığın azaldığı bu sektörde zırhlı araçlar konusunda da gelişmeler yaşandı. Çeşitli modellerden tankların tasarımı ve üretimi gerçekleştirildi. Ayrıca insansız hava araçları ve savaş uçağı gibi başarılı projelere yatırım yapıldı.

Uzun menzilli mühimmatlarla havadan karaya füzelerin tasarımında teknolojik olarak büyük atılımlar yapıldı. Radarlar, haberleşme sistemleri ve yerli denizaltı platformlarına dair geliştirilme süreçlerine yer verildi.

STEM (Science Technology Engineering and Mathematics) alanında bilime dayalı eğitime yer verildi. Biyoteknoloji ve tıp alanında birçok yenilik gerçekleşti. Dünyayı kasıp kavuran bir salgın hastalığa çare olarak aşının bulunması da yine Türk bilim insanları tarafından gerçekleşti.

2023 yılına gelindiğinde yani Cumhuriyet'in 100. yılında uzay ve bilim alanında ileri düzeyde gelişmeler yaşandı. Bu süre zarfında Türkiye uzaya keşif çalışmaları başlattı ve ulusal uzay programlarını devreye soktu.

Yerli uydu üretimi çalışmaları gerçekleştirerek haberleşme ve gözlem amaçlı projeler oluşturuldu.

Sonuç olarak, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün, "İstikbal Göklerdedir!" vecizesine uygun davranılarak, Cumhuriyet'in yüzüncü yılında göklerde yer edinildi.

ÇAKIROĞLU İNŞAAT

Çakıroğlu İnşaat, 1974 yılında dürüst ve idealist bir bakış açısıyla inşaat sektöründe faaliyet göstermeye başlamıştır. Çakıroğlu İnşaat'ın kurucusu İbrahim ÇAKIROĞLU'ndan bayrağı devralan başta merhum Cengiz Çakıroğlu ve ailenin ikinci ve üçüncü nesilleri yapmış oldukları projelerde öncelikle kalite ve güvenilirlik anlayışıyla hareket ederek lüks konut ve işyeri denildiğinde akla gelen önemli firmalardan olmuştur.

Merhum Cengiz Çakıroğlu öncülüğünde Çakıroğlu İnşaat, Kocaeli Göl-cük İlçesinde yapmış olduğu çalışmalarla derin kökler salmış, ailenin diğer fertleri proje ve yatırımlarına devam etmektedir.

Çakıroğlu İnşaat yarım asra sığdırdığı bilgi birikimi ile konut üretimlerini, kalite ve konforu ön planda tutarak kanun, yönetmelik ve yasalara uygun olarak hazırlanan projelere göre hayata geçirmiş, inşaat üretimi, maksat ve bölgesine göre yapı çeşitlilikleri uygulamıştır. Fakat yapılarda belirli bir standart çerçevesinde ilerlenmiştir. Bu standartlar insanların yaşadıkları ortamda konfor ve huzurlu yaşayabilmesi için asgari şartların sağlanmasına yöneliktir.

Çakıroğlu İnşaat, inşaat sektörü içinde ulusal alanda kişi ve kurumlara en iyi yapıları oluşturmak, işbu sektörle ilgili projeler geliştiren alanında lider bir firma olmayı temel vizyon kabul etmektedir.

ÇAKIROĞLU İNŞAAT

İbrahim Çakiroğlu (Merhum)

Cengiz Çakiroğlu (Merhum) - Ahmet Çakır - Kerim Çakiroğlu

Nurettin Çakır - Halil İbrahim Çakır

Mehmet Çakır - İbrahim Gökhan Çakır - Samet Çakır

Hüseyin Çakiroğlu - Haluk Çakiroğlu

Mehmet Yılmaz Çakiroğlu - İbrahim İnanç Çakiroğlu - Kürşat Çakiroğlu

ÇAKIROĞLU AİLESİ

Çakıroğlu Aile Tarihi

Oğuzların Bayındır boyundan olan Akkoyunlu Türkmenleri, 13.yüzyılın sonlarında önce Azerbaycan'a sonra da Anadolu'ya gelerek çeşitli bölgelere yerleşmişlerdir. Zaman içerisinde Akkoyunlu Türkmenleri devlet olup, 1471 Otlukbeli savaşı ile Osmanlılara yenilmesi sonucu Doğu Anadolu'daki hakimiyeti zayıflamış ve Şah İsmail'in kurduğu Safevi Devletinin Doğu Anadolu'ya, İran ve Kafkasya'ya hakim olmaya başlaması üzerine Akkoyunluların bu bölgelerdeki toprakları elden gitmeye başlamıştır.

Ancak Safevilerin yaydığı ve zorladığı Şiilik akımı bazı Akkoyunlu aşiretlerinde taraftar bulamaz. Bunun sonucu Akkoyunluların bu boyları yeni fethedilen Doğu Karadeniz'deki Osmanlı topraklarına yerleşmeye başlarken diğer boyda kalanlar, Doğu ve Orta Anadolu bölgelerine yerleşirler ve ardından Trabzon ve Of'a kadar ilerlemiştir. Böylece Trabzon ve Of bölgesinde genişleyerek etkin olmaya başlamıştır.

Ailenin Of'taki bilinen varlığı Osmanlı Derebeyi (Ayan) Çakıroğlu İsmail Ağa ile başlar. İsmail Ağa, 1800'lü yılların başında, Sıraağaç köyünde, Karadeniz bölgesinin en büyük Taş Konağını yaparak, Of'a derinden kök salar.

Çakıroğlu İsmail Ağa, Of ilçesinin en önde gelenlerinden ağa ve yerel derebeylerinden birisi olarak bilinmektedir. Varlıklı ve devlete bağlı bir

kişi olarak tanınan İsmail Ağa, devlet adına asker ve vergi toplama görevlerini üstlenmiştir.

Aile, uzun yıllar boyunca vatanının ve milletini önceleyen önemli ailelerden birisi olmuş, birçok önemli olayda ağırlığını koymuş ve halkın huzuru için gereken sorumlulukları yerine getirmekten asla kaçınmamıştır. Nitekim, Rus İşgali başladığında, Çakıroğlu İsmail Ağa'nın torunu, Genç Ali(Genç Ağa) Ağa'nın oğlu İsmail (Küçük İsmail) Ağa ve emrindeki 150 kişi, 1916 yılında Ruslara karşı ilk direniş olan Of muharebesinde Rus ordusuna mukabil önemli bir görev üstlenmiştir.

Birinci Dünya Savaşından sonra Milli Mücadele yıllarında da milli faaliyetlerini sürdüren Çakıroğlu Ailesi, başta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Azasından Çakıroğlu Hasan Efendi (Çakıroğlu İsmail Ağa oğlu, Hacı Mustafa Ağa oğlu, İbrahim Ağanın oğlu) ve diğer aile üyeleriyle Of ilçesinin Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin kurucuları arasında da yer almışlardır.

Çakıroğlu İsmail Ağa

Çakıroğlu İsmail Ağa'nın, birinci eşi Rize'nin büyük ailelerinden Ekşioğlu ailesindendir ve 6 çocuğu olmuştur. Bunlar sırasıyla, Memiş Ağa, Hasan Ağa, Süleyman Ağa, Hacı Mustafa Ağa, Dursun Ağa, Ali Ağa (Gençağa)'dır.

Yeni nesil Çakıroğlu, zamanla kendisine farklı konaklar yaparak yuvadan ayrılır ve Of'un 7 köyü ve 2 yaylasına yerleşirler. Bu konakların ayakta kalanları Hacı Mustafa Ağa, Memiş Ağa, Hasan Ağa konaklarıdır.

Osmanlı Devleti'nin kendisinden asker ve vergi toplamasını istediği, bölgenin düzenini bozanları veya kanuna aykırı davrananları yakalayıp adalete teslim etmekle görevli Of'un Rus istilasından kurtuluşu için yaptığı organizasyonlarla Of'lu toparlamış ve Osmanlı'nın bölgeye yerleştireceği Müslümanlara mihmandarlık yapmış, dostlarına güven veren, düşmana aman vermeyen bir aile olarak tanınmış, Ayanlığı pek çok defa uzatılmış bir ailedir.

Çakıroğlu Eğitim ve Kültür Derneği

Aradan geçen yıllar içerisinde diğer aileler gibi ÇAKIROĞLU ailesi de tüm ülkeye dağılır. Ailede yeniden birlik ve beraberlik oluşturma ihtiyacı oluştuğunda ise, bu istek kendisini dernek kuruluşu olarak gösterir ve üstün bir gayret ile oluşturulan dernekler tarihi için rekor sayılabilecek bir sayı ile tam 124 kişi aile derneğinin kuruluşu için hep birlikte 2006 tarihinde imza atar ve aile Av.Orhan Çakıroğlu başkanlığında özlemini çektiği tüm Çakıroğlularını yeniden bir çatı altında toplayan yeni bir oluşuma kavuşur.

2006 yılında 124 kurucu üyenin girişimi ile kurulan Çakıroğlu Eğitim ve Kültür Derneği'nin kuruluş amacı; Çakıroğlu ailesini temsilen gerçekleştirilen sosyal sorumluluk faaliyetleri ile Türkiye'nin sosyal ve ekonomik gelişimine katkıda bulunmaktır.

“Gençlerimiz geleceğimiz.”

Derneğimiz faaliyetlerine, ailemizin ve geleceğimizin yapı taşları olan gençlerimize çağdaş ve gelişen Türkiye için, tamamen kamu yararı gözetilerek eğitim ve kültür alanlarında gelişmelerine katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

“Topluma fayda üreten nesiller yetiştiriyoruz.”

Çakıroğlu ailesinin ana misyonu, Çakıroğlu ailesinin tüm üyelerinin sosyal sorumluluk bilinci yüksek bireyler olarak yetişmelerine imkan sağ-

lamak ve bu sayede topluma faydalı dernek faaliyetlerinin nesiller boyu artarak devamına vesile olmaktadır.

Dernek Başkanları

- Orhan Çakıroğlu (Kurucu Başkan)
- Mehmet Çakıroğlu
- Fuat Çakıroğlu
- Ali Çakıroğlu
- Ahmet Çakıroğlu

Çakıroğlu Eğitim ve Kültür Vakfı

Kurucu Başkan Ali Çakıroğlu
Ömer Lütfü Çakıroğlu

Çakıroğlu Eğitim ve Kültür Vakfı 2018 yılı sonunda Mecidiyeköy Cansızoğlu iş merkezindeki Çakıroğlu Eğitim ve Kültür Derneği ile aynı mekânda zamanın dernek başkanı merhum Ali Çakıroğlu önderliğinde 32 kurucu mütevelli heyetinin başvurusu ile kurulmuştur.

Vakfımızın kuruluş amacı; ülkemizin her tarafında hayatını sürdüren aile mensuplarımız başta olmak üzere, ailemizin dostlarının ve tüm ülke insanımızın ilim, kültür, toplum ve birey ahlakı, yardımlaşma, eğitim, spor ve sağlık gibi alanlarda yapacağı faaliyetlerle farkındalık yaratmak, aramızdaki sevi, saygı ve dayanışma ile birlikte yaşama duygu ve düşüncesini geliştirerek sosyal yardımlaşmayı teşvik ederek devraldığımız tabiatı, tarihi ve kültürel zenginliklerimizi koruyucu, geliştirici ve güzelleştirici çalışmalar yapmaktır.

Vakfımız, ülkemizin her tarafında yaşayan ve gönül birlikteliği olan aile bireylerimizin tanışması, dayanışması ile ortak paydamız olan değerlerimizin yaşatılması ve geleceğimizin teminatı gençlerimizin, yapılacak faaliyet süreçlerinde aktif konumlandırılmasını hedeflemektedir.

Değişen ve gelişen dünya dengelerinden hareketle, standartların üstünde olmaya gayret ederek ve ülkemizin ihtiyaçlarını karşılayacak her seviyede insan gücü yetiştirmek amacıyla çalışmalar yapmak ve amaçlarımız doğrultusunda yapılan çalışmaları desteklemek isteğinde olup, ailemizin ve dostlarımızın desteğiyle daha fazla insanımıza hizmet etmeye, imkân sağlamaya devam edecektir.

Vakfımızın kurucu yönetim kurulu başkanı Ali Çakıroğlu'nun vefatı sonrasında, Dr. Ömer Lütfü Çakıroğlu başkanlığında seçilen yeni yönetim kurulu üyeleri ile vakıf resmi senedinde belirtilen amaçlar çerçevesinde faaliyetine devam etmektedir.

Konaklarımız

Çakıroğlu İsmail Ağa Konağı

Sıraağaç köyünün denize nazır yüksek bir tepesinde yer alan simetrik plana sahip olan konak yaklaşık 6 yılda tamamlanmıştır.

Ana malzemesi kesme taştır. Bu taşlar, konağın bulunduğu yere 2-3 km uzaklıktaki taş ocağından getirilmiştir. Konak 23mX23m kare plan üstüne inşa edilmiştir. Denize bakan kuzey kısmı iki katlı, güneye bakan kısmı ise 3 katlıdır. Konağın pek çok yerinde son derece güzel ve nadide ahşap işçiliği mevcuttur. Doğu, Batı ve Güney tarafında olmak üzere üç giriş kapısı vardır.

Alt katında misafir ağırlama odası ve tüfeklik, zemin katta atlar için ayrı bir bölüm bulunmaktadır. Orta katlarda ise muhteşem taş işçiliği olan şömineler ve işlemeli kapıları vardır. Ayrıca üst katta birçok odası mevcuttur.

İsmail ağa konağı uzun yıllar kullanılmadığından yıpranmış ve tamir ihtiyacı doğmuştur. Aile Kültür Bakanlığı ile yaptığı görüşmeler neticesinde, Devlet Konukevi yapılmak üzere konağı Kültür Bakanlığına devretmiştir. Ecdat yadigarı olan konağımız, bu sayede Devletimize İlelebet hizmet etmeye devam edecektir.

1998 yılında Trabzon'da yapılan ve Trabzon Belediyesi Kültür Yayınlarından çıkan Trabzon Tarihi Sempozyumu bildiri (II. Baskı) kitabında Prof. Dr. Haşim Karpuz şöyle diyor:

“Önemli şahsiyetlerin evleri, bu evlerin mimari ve tezyini özelliklerinin dikkat çekici yönleri vardır. 19.yüzyıla tarihlenen Trabzon Ayan'larına ait konakları hala görüp incelememiz mümkündür. Trabzon'da Kalcıoğlu, Rize'de Tuzcuoğlu, Of'ta ÇAKIROĞLU, Sürmene'de Memiş ağa konakları buna örnek teşkil eder.”

Çakıroğlu Hacı Mustafa Ağa Konağı

1850'li yıllarda Çakıroğlu Hacı Mustafa Ağa tarafından yaptırılan konak, Of ilçesi Doğançay (Tirvana) köyünün hâkim noktasında olup çıkan bir yangın sonucu günümüze taş duvarları kalmış bulunmaktadır.

Ana malzemesi taş ve ahşaptır. 19 m X 19 m. plan üstüne inşa edilmiştir. Konak 3 katlıdır. Konağın pek çok yerinde son derece güzel ve nadide ahşap ve taş işçiliği mevcuttur. Doğu, Batı, Güney ve Kuzey tarafında olmak üzere dört giriş kapısı vardır.

Çakıroğlu Memiş Ağa Konağı

1850'li yıllarda Çakıroğlu Memiş Ağa tarafından yaptırılan konak, Of ilçesi Kıyıcıkta bulunmaktadır.

Çakıroğlu Hasan Ağa Konağı

1880'li yıllarda Çakıroğlu Ali Reis tarafından başlanılan konak, Çakıroğlu Ali Reis' in erken yaşta ölümü sonrası kardeşi Çakıroğlu Hasan Ağa tarafından tamamlanmış olup, Of ilçesi Kıyıcıkta bulunmaktadır.

ÇAKIROĞLU

MEMİŞ AĞA
(D.1799)
(Tahmini)

OĞULLARI

AHMET
AĞA
(D.1824)
(Tahmini)

1. Mustafa Ağa
-1844

HASAN
AĞA

YUSUF
(TURAN) AĞA
(D.1833)
(Tahmini)

1. İsmail Ağa
-1853

DURSUN
AĞA
(D.1857)
(Tahmini)

1. Rüstem Ağa
-1877

HASAN AĞA
(D.1799)
(Tahmini)

OĞULLARI

GENÇ
AĞA

İSMAİL
AĞA

SÜLEYMAN
AĞA
(D.1844)

FEYRUZ
AĞA
(D.1843)
(Tahmini)

1. Hamit Ağa -1870
2. Mustafa Ağa -1872
3. Hüseyin Ağa -1886

YUSUF
AĞA
(D.1845)

1. Halim Ağa -1894
2. Mustafa Ağa -1904
3. Muhammed Ağa -1905
4. Ahmet Ağa -1905
5. Mehmet Emin -1913
6. Ömer Hulusi Ağa -1916

AHMET
AĞA
(D.1835)

MURAT
AĞA
(D.1837)

HÜSEYİN
AĞA
(D.1837)
(Ö.1839)

SÜLEYMAN AĞA
(D.1813)
(Tahmini)

OĞULLARI

İSMAİL
AĞA
(D.1843)
(Tahmini)

1. Süleyman Ağa -1869
2. Muhammed Ağa -1873
3. Rüstem Ağa -1876
4. Hasan Ağa -1879

İZZET
AĞA
(D.1873)

1. Ahmet Ağa -1898
2. Yakup Ağa -1916
3. Süleyman Ağa -1916

RIZVAN
AĞA
(D.1880)

1. Ali Ağa -1913
2. Abdullah Ağa -1918
3. Hızır Ağa -1927
4. İzzet Ağa -1928

İBRAHİM
AĞA
(D.1835)

İSMAİL AĞA

**HACI MUSTAFA
AĞA
(D.1814)
(Tahmini)**

OĞULLARI

**İBRAHİM
AĞA
(D.1837)
(Tahmini)**

1. Hasan Ağa -1869
2. Süleyman Ağa -1874
3. Abit Ağa -1877
4. Osman Ağa -1884
5. Mehmet Ağa -1897

**ARİF AĞA
(D.1834) T.C.
(D.1843)
OSM.**

1. Kadir Ağa -1874
2. Hamit Ağa -1892
3. Abdullah Ağa -1894
4. Ahmet Ağa -1896

**SALİH AĞA
(D.1839)**

1. Mustafa Ağa -1883
3. İlyas Ağa -1895
5. Hasan Ağa -1897

**DURSUN AĞA
(D.1826)
(Tahmini)**

OĞULLARI

**AHMET
AĞA
(D.1857)**

1. Dursun Ağa -1881
2. Esat Ağa -1889
3. Aziz Ağa -1893
4. Osman Ağa -1895
5. Battal Ağa -1900

**HASAN AĞA
(D.1929)**

2. İsmail Ağa -1884
4. Rasim Ağa -1896
6. Ömer Ağa -1903

**ALİ AĞA
GENÇ AĞA
(D.1831)
(Tahmini)**

OĞULLARI

**MİKTAT
AĞA
(D.1854)**

1. İlyas Ağa -1906
2. Nazım Ağa -1923

**SEFER
(HİZİR)
AĞA
(D.1869)**

1. İlyas Ağa -1889
2. Şevki Ağa -1900

**İSMAİL AĞA
(D.1874)**

1. Behzat Ağa -1896
2. Osman Ağa -1897
3. Hüseyin Ağa -1901
4. Rasim Ağa -1903
5. İsmail (Mehmet) Ağa -1923

**ALİ AĞA
(GENÇ
AĞA)
(D.1879)**

1. Hasan Şükrü Ağa -1925
2. Ali Rıza Ağa -1934
3. Bahri Ağa -1938

ÇAKIROĞLU SOYAĞACI OSMANLI KAYITLARI

KÖY	KARYE-İ BALEK VE MAHALLE-İ HACIKURD VE SİHALİ (KIYIÇIK)	KARYE-İ ÇALEK VE ASPORYANCIK (SIRAAĞAÇ)	KARYE-İ FOT TABİ-İ HOLA-İ KEBİR
KÜTÜK	ÇAKIROĞLU MEMİŞ BİN İSMAIL AYAN-İ KAZA-İ OF VE İMAM-İ ÇALEK SİN: 35 MÜSİN: 1841	ÇAKIROĞLU HASAN SİN: 35 MÜSİN: 1841	ÇAKIROĞLU AHMED BİN MUSTAFA SİN: 35 MÜSİN: 1841

OĞLU MUSTAFA DOĞUM: 1835	OĞLU AHMED DOĞUM: 1835
OĞLU HARUN DOĞUM: 1838	OĞLU MURAD DOĞUM: 1837
OĞLU AHMET SİN: 16	VE HÜSEYİN DOĞUM: 1837 ÖLÜM: 1839
DİĞER OĞLU YUSUF SİN: 7 TÜVANA: 1840	SÜLEYMAN DOĞUM: 1844
DİĞER OĞLU MEHMED PİR SİN: 6 TÜVANA: 1841	KARINDAŞI İBRAHİM SİN: 25 ÖLÜM: 1835
DİĞER OĞLU ABDÜLAZİZ SİN: 3 ÖLÜM: 1839	DİĞER KARINDAŞI SÜLEYMAN SİN: 21
DİĞER OĞLU CAFER SİN: 2 ÖLÜM: 1840	OĞLU İBRAHİM DOĞUM: 1835
	OĞLU İSMAIL DOĞUM: 1843
	DİĞER KARINDAŞI MUSTAFA SİN: 20
	OĞLU İBRAHİM DOĞUM: 1837
	OĞLU ARİF DOĞUM: 1843
	DİĞER KARINDAŞI DURSUN SİN: 8 TÜVANA: 1839
	DİĞER KARINDAŞI ALİ SİN: 3

ÇAKIROĞLU SOYAĞACI OSMANLI KAYITLARI

KARYE-İ ZİSİNO	KARYE-İ ZİSİNO	KARYE-İ ZİSİNO	KARYE-İ ZİSİNO
ÇAKIROĞLU MEHMED SİN: 35 MÜSİN: 1841 ÖLÜM: 13/10/1942	ÇAKIROĞLU ÖMER SİN: 70	ÇAKIROĞLU MUSTAFA SİN: 35 MÜSİN: 1841	ÇAKIROĞLU MUSTAFA SİN: 50 ÖLÜM: 1840
OĞLU SALİH DOĞUM: 17/08/1838	OĞLU HASAN SİN: 30	OĞLU FERHAT DOĞUM: 1841	OĞLU CAFER SİN: 1 ÖLÜM: 1835
OĞLU ÖMER SİN: 13	OĞLU SÜLEYMAN SİN: 1 ÖLÜM: 1835	OĞLU ÖMER SİN: 2	
DİĞER OĞLU YAHYA SİN: 10 TÜVANA: 1837	YEĞENİ MEHMED SİN: 8 TÜVANA: 1840	DİĞER OĞLU ALİ SİN: 1	
DİĞER OĞLU MEHMED SİN: 1		KARINDAŞI MAHMUD SİN: 20	
		DİĞER KARINDAŞI AHMED SİN: 19	
		DİĞER KARINDAŞI İBRAHİM SİN: 13	
		DİĞER KARINDAŞI MEHMED SİN: 7 TÜVANA: 1840	

ÇAKIROĞLU SOYAĞACI OSMANLI KAYITLARI

KÖY	KARYE-İ HOLA-İ SAGIR	KARYE-İ ÇORUK	KARYE-İ MELİNOZ
KÜTÜK	ÇAKIROĞLU ALİ SİN: 50 ÖLÜM: 1836	ÇAKIROĞLU İSMAİL SİN: 50	ÇAKIROĞLU İBRAHİM SİN: 60
	OĞLU SALİH SİN: 18	OĞLU ALİ SİN: 10 TÜVANA: 1837	OĞLU HASAN SİN: 35 MÜSİN: 1841
	OĞLU İSMAİL SİN: 1	DİĞER OĞLU TEMEL SİN: 5 TÜVANA: 1842	OĞLU EYÜP SİN: 5 TÜVANA: 1842
		YEĞENİ HASAN SİN: 23	DİĞER OĞLU MEHMED SİN: 2 ÖLÜM: 1835
		KARINDAŞI AHMED SİN: 20	DİĞER OĞLU ALİ SİN: 30
			OĞLU İŞHAK DOĞUM: 1838
			DİĞER OĞLU DURMUŞ SİN: 12

ÇAKIROĞLU SOYAĞACI OSMANLI KAYITLARI

KARYE-İ MEZRAA VE LOMYA	KARYE-İ MEZRAA VE LOMYA	KARYE-İ MAVRANT MAAKİLİNDA	KARYE-İ HOPŞERA-İ ULYA
ÇAKIROĞLU MEHMED SİN: 25	ÇAKIROĞLU HASAN SİN: 50	ÇAKIROĞLU GENCALİ SİN: 30	ÇAKIROĞLU ABDULLAH BİN İSMAİL SİN: 55 ÖLÜM: 1839
DURMUŞ BİN MEHMED DOĞUM: 1835	OĞLU GENCALİ SİN: 13	OĞLU MUSTAFA DOĞUM: 1841	OĞLU SALİH SİN: 30 ÖLÜM: 1839
OĞLU İSLAM DOĞUM: 1842	DİĞER OĞLU AHMED SİN: 10 TÜVANA: 1837	OĞLU ÖMER SİN: 1	DİĞER OĞLU BİLAL SİN: 18 ÖLÜM: 1839
OĞLU İSMAİL SİN: 8 TÜVANA: 1839	DİĞER OĞLU MOMOÇ SİN: 8 TÜVANA: 1839		DİĞER OĞLU AHMED SİN: 5 TÜVANA: 1842
DİĞER OĞLU AHMED SİN: 5 TÜVANA: 1842	DİĞER OĞLU MEHMED SİN: 3		
DİĞER OĞLU ÖMER SİN: 3			
KARINDAŞI MUSTAFA SİN: 24			
OĞLU RECEP DOĞUM: 1841			

ÇAKIROĞLU SOYAĞACI OSMANLI KAYITLARI

KÖY	KARYE-İ HOPŞERA-İ ULYA	KARYE-İ GORGORAS	KARYE-İ ASO VE FOLİZA
KÜTÜK	ÇAKIROĞLU MUSTAFA BİN MEHMED SİN: 40 MÜSİN: 1836	ÇAKIROĞLU MUSTAFA SİN: 23	ÇAKIROĞLU SALİH SİN: 26
	OĞLU SALİH SİN: 15	OĞLU MEHMED BİN MUSTAFA DOĞUM: 1835	OĞLU İSMAİL DOĞUM: 1838
	DİĞER OĞLU İSMAİL SİN: 11 TÜVANA: 1836	OĞLU ABDULLAH DOĞUM: 1836	OĞLU MUSTAFA SİN: 2
	KARINDAŞI AHMED SİN: 30	OĞLU İBRAHİM DOĞUM: 1841	DİĞER OĞLU AHMED SİN: 1
	OĞLU MEHMED DOĞUM: 1844	OĞLU HAŞİM DOĞUM: 1843	KARINDAŞI HASAN SİN: 25
		KARINDAŞI AHMED SİN: 21	
		OĞLU MAHMUD DOĞUM: 1836	
		DİĞERİ MUSTAFA DOĞUM: 1838	

ÇAKIROĞLU SOYAĞACI OSMANLI KAYITLARI

KARYE-İ ALANO HANGOVA	KARYE-İ KALANT MAA MAKİDANOS	KARYE-İ İŞTOLOZ MAA LAZANDOZ VE KURUÇ	KARYE-İ VARDA NEHR-İ BALTA
ÇAKIROĞLU HASAN SİN: 35 ÖLÜM: 1836	ÇAKIROĞLU HASAN SİN: 35 ÖLÜM: 1836	ÇAKIROĞLU ÖMER BİN ÇAKIR SİN: 17	ÇAKIROĞLU OSMAN BİN AHMED MUHTAR-İ KARYE SİN: 42

OĞLU MEMİŞ SİN: 15
DİĞER OĞLU ALİ SİN: 13
DİĞER OĞLU SÜLEYMAN SİN: 5

OĞLU MUSTAFA DOĞUM: 1840
OĞLU HÜSEYİN DOĞUM: 1839
OĞLU DURSUN SİN: 10 TÜVANA: 1837
DİĞER OĞLU YUSUF SİN: 7 TÜVANA: 1840
DİĞER OĞLU MEHMED PİR SİN: 5 TÜVANA: 1842
DİĞER OĞLU AHMED SİN: 3
KARINDAŞI İSMAİL SİN: 35 MÜSİN: 1841
OĞLU MEHMED DOĞUM: 1838
OĞLU HÜSEYİN DOĞUM: 1841
OĞLU HALİD SİN: 5 TÜVANA: 1842
DİĞER OĞLU SÜLEYMAN SİN: 3
DİĞER OĞLU MUSTAFA SİN: 1